Ніва

ISSN 0546—1960
ІНДЭКС 36671

БЕЛАРУСКІ ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНЫ ТЫДНЁВІК

№ 37 (1531) ГОД XXX БЕЛАСТОК 15 ВЕРАСНЯ 1985 г. ЦАНА 10 зл

СЕЛЯНІН ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ

Калі б вам давялося ў Беластоку ці Варшаве сустрэць яго недзе, скажам, на канцэрце, выстаўцы ці ў нейкім дыскусійным клубе — усюды ад яго пачулі б удумлівую і разважлівую думку, спасцярогу, меркаванне. І ніхто, не ведаючы яго асабіста, не здагадаўся б, што гэты прыемны, густоўна апрануты чалавек — гэта селянін з самага глухога кутка Беласточчыны. І то яшчэ які селянін! Са сваё 18-гектаровай гаспадаркі ён штогод прадае дзяржаве 4 тоны ўбойнай жывёлы, некалькі дзесяткаў тысяч літраў малака, у сярэднім па 50 тон бульбы (нават у мінулым неўраджайным на бульбу годзе ён даставіў яе на пункт скупкі 22 тоны). Яшчэ больш здзівіць тое, што ён — інжынер-аграном, выпускнік Варшаўскай сельскагаспадарчай акадэміі, якую закончыў у 1976 годзе.

Хто ён? Не будзем трымаць у няпэўнасці: гэта Міраслаў Суравец з вёскі Зубрыца Вялікая, што ў Шудзяўскай гміне.

(Працяг на стар. 3)

ЯШЧЭ ПРА СТУДЭНЦКІ РЭЙД „БАЦЬКАЎШЧЫНА“

Бацькаўшчына гэта зямелька, на якой мы нарадзіліся і нарадзіліся нашыя дзеды і прадзеды, якая нас выхавала і навучыла штосьць, што найдаражэйшае ў свеце. На жаль, сапраўдную цану Бацькаўшчыны чалавек пазнае толькі тады, калі кіне яго лёс у другую краіну ці ў другі горад, далёка ад роднай хаты.

І дзеля таго, каб не забываць, адкуль мы родам і хто мы, быў арганізаваны ўжо другі рэйд. За гэтых пяць дзён мы пабывалі ў розных мясцовасцях, сустракалі розных людзей, бачылі розныя справы, якія іх турбуюць, ну, і яшчэ раз пераканаліся, што наша зямелька гэта „добрая зямля добрых людзей“. І сапраўды, усюды вельмі гасцінна нас прымалі, за што мы да сёння вельмі ўдзячны.

Праграма рэйду прадугледжвала наведаць месцы, цікавыя сваёй архітэктурай, і пазнаёміцца з іх гісторыяй. Амаль кожны вечар чакала нас вогнішча. Вельмі прыемна было пасядзець і паспяваць народныя песні з толькі што пазнанымі людзьмі. Сэрца радавалі родныя словы на вуснах малалых і старых, знаёмыя песні.

Таксама гутаркі аб гісторыі Клейнік, Гарадка, Заблудава ўзбудзілі наша зацікаўленне: здавалася б, такія малыя мясцовасці, а якая ж багатая гісторыя крыецца ў кожным дні іх іспавання.

Афіцыяльны пачатак II рэйду „Бацькаўшчына“ адбыўся ў Гарадоцкім доме культуры, дзе мы спаткаліся з мясцовым хорам. Яшчэ доўгі час звінелі ў вушах словы народных песень, якія мы разам спявалі. Дзень закончыўся вогнішчам, якое падрыхтавала гарадоцкая моладзь. На другі дзень нам удалося паглядзець царкву, касцёл і месца, на якім стаяў калісь замак славутых Хадкевічаў.

У палудзень давялося падзякаваць за гасціну і рушыць далей у дарогу, і, хоць некаторыя заблудзіліся трохі (даўняя Заблудаўская пушча зрабіла сваё), то пад вечар усе апынуліся ў Заблудаве, дзе ўжо чакаў нас з дакладам наш старшы сябра Антон Мірановіч, які расказаў нам пра гісторыю Заблудава, а тым самым раз'ясніў ролю, якую адыгрываў гэты горад у мінулым. Вечарам адбылося спатканне з заблудаўскай моладдзю, якая ўжо другі раз вельмі гасцінна нас прымала.

(Працяг на стар. 3)

Нашэсце на Святую гару

На Грабарку ўжо на пару дзён да свята Спаса пачалі з'язджацца госці.

Пасля свята таксама астануцца „сляды“, хаця Сіманенка выкапаў вялікую яму на адкідкі. Асабліва страшна будзе выглядаць пляц, дзе былі ларкі — засыпаны бруднай, мокрай паперай, фольгай і іншым барахлом. Гандляры пхаюцца ўсюды, і ніякая святая гара перад імі не абароніцца. Яны павырывалі з зямлі знакі, на якіх не дазвалялася раскладаць крамы. Не памагло б, каб і сам Хрыстос прыйшоў сюды і пачаў іх выганяць словамі, якімі выкідаў гандляроў з святыні ў Ерусаліме: „Няўжо не напісана, што дом мой — гэта дом малітвы для ўсіх народаў, а вы ўчынілі яго домам разбойнікаў!“ У Ерусаліме перад святыняй толькі мянялі грошы і прадавалі галубкоў на ахвяру, а на Грабарцы мы маглі ўбачыць цэлы арсенал сучаснай арміі — пісталеты рознага калібру, карабіны, „пукаўкі“, танкі, самалёты, амерыканскія і турэцкія шлёмы, мечы і шпагі для нашых дзетак, каб гулялі сабе ў вайну. Можна было сабе купіць партрэт цудоўнай Ізаўры з Леонцыем, гіпсавага аленя, пеўня, цукерку, люстэрка з голай дзяўчынай ці партрэт папы рымскага (яны ляжалі побач!), выйграць „залаты“ ланцужок ці чырвоную мышку, а нават пачку папярос і карты.

З'ехалася многа народу. На палатачным выгане паявілася многа „вечных бівакоўцаў“. Прыбылі стрыжаныя местачкова-гмінныя „панкі“, якія прыехалі проста з канцэртаў „маладой музыкі“ ў Яраціне, і іншыя, ледзь адзетыя ў рваныя нагавічкі і кашулі з сетачкі, з ранцамі, у якіх грукалі бутэлькі...

Гэта быў „злёт“ не толькі „нашай“ моладзі. Прыехалі таксама людзі, якія нічога супольнага не маюць не толькі з нашай верай, але ўвогуле з хрысціянскай прыстойнасцю. Будзілі нас ноччу з кароткага сну нейкія квікі і смехі-ржанне дзяўчат, аб вяроўкі нашай палаткі спатыкаліся п'яныя. Некаторыя цэлымі днямі валяліся на выгане, не заглянуўшы нават на мінуту ў царкву!

Наша палатка М-4 аказалася палацам М-9+2 (двое з Міхалова начавалі ў „сенях“). Са мной была сястра з Меляшкоў, Ярэк, Эля, Бажэна і Юрка з Гарадка, Мажэна з Бельска і двух хлопцаў-католікаў, якіх мы прынялі „пад дах“.

Гжэсь Вятр і Ярэк Карыбут сустрэліся выпадкова. Грышка сам аж са Ніцаўна (гэта ў Валбжыхскім ваяводстве, у супрацьлеглым „рагу“ Польшчы), а Ярэк — з Бжэзін каля Лодзі. Хлопцы вандравалі „аўтастопам“, працавалі на дарозе, каб пражыць. „Прабягаць будзем землі чужых народаў, каб паспытаць дабра і зла між людзьмі“, — цытавалі Святое пісанне. Ярэк быў ужо раз на Грабарцы, у прошлым годзе. Сустрэў тут людзей, якія яму спадабаліся — пагаварылі, угасцілі, паказалі, як пішуцца іконы, прыгожа спявалі.

— Каб тады моладзь сябе так паводзіла, як гэтая, — сказаў Ярэк, — я сюды не прыехаў бы сёлета...

(Працяг на стар. 6)

АБ ДЗЯРЖАЎНАСЦІ І НАЦЫЯНАЛЬНАСЦІ (III)

Пытанне дзяржаўнасці і нацыянальнасці, так характэрнае для беларусаў, мае яшчэ адзін дадатковы аспект. Якраз ніхто іншы, як мы самі, беларусы, блытаем нацыянальнасць з веравызнаннем. Як жа часта яшчэ да сёння ў беларускіх вёсках можам сустрэцца з такім бессэнсоўным разуманнем: я праваслаўны — значыць рускі, я католік — значыць я паляк. Нярэдка ўжываюцца таксама панацці „рускай" і „польскай" рэлігіі. Трэба тут, несумненна, аддаць належнае здольнасцям рускага і польскага духавенства, якое дзякуючы ўпартай, многавечнай, прадуманай акцыі, увяло ў галовы і сэрцы бедных беларусаў такія баламутныя, агістарычныя, бессэнсоўныя панацці. Трэба аднак прызнаць, што з пункту гледжання рускага і польскага клерыкалізму такі, вытвараны ў канцы канцоў, стан з'яўляецца вялікім дасягненнем чужых беларускай нацыянальнасці сіл.

Элементарна развітаму чалавеку вядома, што веравызнанне не вызначае нацыянальнасці. Праўда, ёсць народы, сярод якіх дамінуе адно веравызнанне. Для прыкладу, дамінуючай рэлігіяй палякаў, іспанцаў ці італьянцаў з'яўляецца каталіцызм. Але ёсць многа народаў, рэлігійна падзеленых. Для прыкладу, немцы падзелены на евангелікаў і католікаў, да гэтага маюць яны сёння дзве дзяржавы. Але бадай ніводнаму жыхару дзвюх Германій і двух веравызнанняў не прыходзіць у галаву думка, што ён не немец. Падзелены рэлігійна і многія іншыя народы, напрыклад, швейцары, англічане, не гаворачы ўжо аб амерыканцах, сярод якіх, мабыць, жывуць усе рэлігіі свету.

Усім вядома, што ёсць дзяржаўнасць нямецкая, аўстрыйская, кітайская, польская, егіпецкая, але няма нідзе рэлігій нямецкай, аўстрыйскай, кітайскай, польскай, егіпецкай. Ёсць затое такія рэлігіі, як праваслаўная, каталіцкая, ісламская і многія іншыя. Усе гэтыя рэлігіі або частка з іх можа выступаць у адной дзяржаве.

Прыналежнасць да дзяржавы, а тым болей да веравызнання не акрэслівае нацыянальнасці чалавека. І таму смешна, а ў існоце трагічна выглядаюць дэкларацыі ўсіх тых беларусаў, якія ўразрэз з аўтэнтычнай праўдай ілгуць, гаворачы, што яны палякі. Зрэшты, не толькі гавораць, але і пішуць. На жаль, не раз я бачыў анкеты, часта адукаваных людзей, у якіх у рубрыцы „нацыянальнасць" было напісана — polska, а ў рубрыцы „język ojczysty" — polski. Мне здаецца, што такіх малайцоў варта было б паставіць перад тварам карнай адказнасці. Справа ў тым, што бацькі гэтых асоб заўсёды паслугоўваліся беларускай мовай і яны, скрываючы гэты факт і прыпісваючы сабе іншую родную мову, уводзяць у зман дзяржаўныя органы. Гаворачы іншымі словамі, з'яўляюцца яны паспалітымі ілгунамі, якім не павінна верыць ніводная дзяржава, бо вядома, што чалавек, які абалгаў усіх у такой карэннай справе, як родная мова, абалжэ і ва ўсіх іншых справах.

Ёсць іншы аспект гэтай праблемы. Чаму такі ці іншы беларус з такой палкасцю заяўляе, што ён не беларус? Ці тут вінаваты толькі ён, ці яшчэ нехта іншы? Падумайма!

Алесь Барскі

СТАТЫСТЫЧНЫ ДАВЕДНІК

У выдавецтве „Беларусь" пабачыў свет чарговы выпуск штогадовага кароткага статыстычнага даведніка — „БССР у лічбах, 1984 год", падрыхтаванага Цэнтральным статыстычным упраўленнем Беларускай ССР. У ім змешчаны дадзеныя аб эканамічным і сацыяльным развіцці рэспублікі ў чацвёртым годзе адзінаццатай пяцігодкі ў супастаўленні з 1940, 1960, 1970, 1975, 1980 і 1983 гадамі.

Асобны раздзел даведніка — „Народная адукацыя і культура". У падраздзелах даюцца звесткі аб колькасці масавых бібліятэк, клубных устаноў, кінаўстановак, выпуску кніг і брашур, часопісаў і газет. У прыватнасці, летась было выпушчана 3 264 назвы кніг і брашур агульным тыражом 50,6 мільёна экземпляраў, выходзіла 106 часопісаў і іншых перыядычных выданняў — гадавы тыраж 36,2 мільёна экземпляраў, 207 газет разавым тыражом 5,2 а гадавым — 881 мільён экземпляраў.

БАБРУЙСКІ ЖЭНЬШЭНЬ

На Бабруйскім гідролізным заводзе пачалася вытворчасць біяжэньшэню — замённіка каштоўнай прыроднай расліны. Для гэтага ў памяшканні, рэканструяваным сіламі работнікаў прадпрыемства, створаны спецыяльны ўчастак.

З навукова-даследчага інстытута завадчане атрымліваюць штам культуры жэньшэню. Затым ва ўмовах высокай стэрыльнасці на працягу 30 сутак нарошчваецца яго біямаса.

Прамысловы жэньшэнь знаходзіць шырокае прымяненне ў медыцынскай, касметычнай і харчовай прамысловасці. Сёлета будзе выпушчана 10 кілаграмаў сухога жэньшэню, а затым вытворчасць узрасце ў некалькі разоў.

СПОРТ

✲ Чэмпіянат Еўропы па водных відах спорту прайшоў у Сафіі.

У скачках з 10-метровай вышыні залаты медаль заваявала мінчанка Анжэла Стасюлевіч. Яе зямлячка Ірына Сідарава заняла другое месца на трампліне.

✲ На маладзёжным першынстве СССР па спартыўнаму арыентаванню беларускі армеец С. Мяцеліца стаў трэцім прызёрам на дыстанцыі 9,5 кіламетра.

✲ Бронзавы медаль на чэмпіянаце Савецкага Саюза па веласіпеднаму спорту ў гонцы на 205 кіламетраў заваяваў Рыгор Тарасаў з Мазыра.

✲ Высокімі вынікамі парадавалі беларускія лёгкаатлеты на першынстве краіны.

Аляксандр Васільеў паўтарыў усесаюзны рэкорд у бар'ерным бегу на 400 метраў — 48,33 секунды. Рэкорд БССР у кіданні кап'я ўстанавіла Наталля Каленчукова. Два медалі на ліку бягунні Равілі Аглятдзінавай.

✲ На першынстве Савецкага Саюза па пажарна-прыкладному спорту беларус Рыгор Шорах заваяваў чатыры медалі ў асобных відах спаборніцтваў.

✲ У Пінску прайшоў чэмпіянат прафсаюзаў краіны па рускіх шашках.

Першае месца заняў мінчанін Аркадзь Плакхін.

✲ Міжнародная аматарская федэрацыя баскетбола прысвоіла званне „Ганаровы міжнародны суддзя" беларускім арбітрам Барысу Мінкову і Яўгену Сіроткіну.

Некаторыя з навуковых доследаў Марыі Чурак (Інстытут славяназнаўства Польскай акадэміі навук у Варшаве).

Kilka uwag o adnotacjach na rękopisach Michała Federowskiego, Slavia Orientalis, nr 1, 1967, s. 45—51.

Śmiech makabryczny w białoruskiej bajce ludowej. Slawistyczne studia literaturoznawcze poświęcone VII Międzynarodowemu Kongresowi Slawistów, Wrocław 1973, s. 59—64.

Literatura białoruska o II wojnie światowej i jej recepcja w Polsce. Literatury słowiańskie o II wojnie światowej, t. 1, Wrocław 1973, s. 251—266.

Фрагменты гэтага артыкула ў перакладзе на беларускую мову былі апублікаваны ў штогодніку „Далягляды", Мінск 1975.

Michał Federowski, Lud białoruski. Inedita. Pieśni z archiwum zbieracza, t. VIII. Opracowała M. Czurak, Warszawa 1981.

Pieśni polskie w zbiorze „Lud białoruski" Michała Federowskiego, Studia Polono-Slavica-Orientalia. Acta Literaria, t. VII, Wrocław 1981, s. 59—74.

Pieśni ludowe z południowej części Białostocczyzny (wspólnie z M. Wróblewskim). Tamże, s. 311-322.

Беларуская літаратура пра II сусветную вайну і яе ўспрыняцце ў Польшчы, Мост праз стагоддзі, Беласток 1982, стар. 49—65.

Komizm w białoruskiej prozie ludowej (streszczenie pracy doktorskiej), Biuletyn Slawistyczny, VI, Warszawa 1981, s. 89—92.

Komizm w białoruskiej prozie ludowej, Wrocław 1984, s. 145.

Komizm językowy w białoruskiej prozie ludowej, Acta Balcito-Slavica, Wrocław 1984, s. 73—86.

„Lud białoruski" M. Federowskiego a polska bajka ludowa, Studia Polono-Slavica-Orientalia, Acta Literaria, t. IX (w druku).

Ю. Трачук

ПАКУТНІЦА „ІРА"

У ЗША, краіне якую апалагеты капіталізму расхвальваюць як „эталон свабоды, дэмакратыі і роўнасці", да гэтага часу жаночая палавіна насельніцтва і юрыдычна, і фактычна пазбаўлена роўнасці з мужчынамі. Канстытуцыя ЗША, прынятая ў 1788 годзе, не надзяліла жанчыну ні палітычнымі, ні юрыдычнымі правамі.

Амаль паўтара стагоддзя стукалі амерыканкі ва ўсе дзяржаўныя дзверы, пакуль, нарэшце, дабіліся, што папраўка да канстытуцыі, якая дала жанчынам права голасу, была прынята ў кангрэсе і ратыфікавалася штатамі. Атрымаўшы права голасу, жанчыны задумаліся: „А як жа з астатнімі правамі — юрыдычнымі, эканамічнымі?" І зноў прасілі, малілі, мітынгавалі амаль паўстагоддзя, пакуль у сакавіку 1972 года кангрэс не прыняў яшчэ адной папраўкі (ІРА). Ды прыняцце кангрэсам — яшчэ не закон, каб папраўку ратыфікавалі дзве трэці штатаў. І заварылася каша! Пачалі стварацца ўсялякія арганізацыі з прычыны гэтай самай „ІРА". Большасць была за „ІРА", але нават сярод жанчын знайшліся такія, што аб'ядналіся пад лозунгамі „Лігі хатніх гаспадынь" і іншых ліг. „Мы, амерыканкі, свабодныя рабіць усё, што хочам", — абвясціла жонка былога дзяржсакратара ЗША Г. Кісінджара — Нэнсі. Пазней яе падтрымала яшчэ адна Нэнсі... Пачалася дэмагогія вакол папраўкі. Вісела небарака „ІРА" на валаску — не хапала галасоў трох штатаў. Мінулі тэрміны, адведзеныя на ратыфікацыю, — і небарака „ІРА" грымнулася на дол, сканала.

Чаму так адбылося? Дык таму, што амерыканскаму капіталу выгадна дыскрымінацыя па прызнаку полу. Гэтая „жаночая раўнапраўнасць" магла б каштаваць прадпрымальнікам вялікіх грошай.

Кампаніі за кошт няроўнасці ў аплаце мужчынскай і жаночай працы штогод эканомяць многія мільярды долараў. А рэальнасць такая — жанчына ў ЗША атрымлівае за роўную з мужчынамі працу ўсяго 59 працэнтаў ад іх зарплаты.

Ды каб толькі гэта! Сярод беспрацоўных тут удвая больш жанчын, чым мужчын, а беспрацоўных негрыцянак удвая больш, чым белых. Жанчыны ЗША толькі за першы год праўлення кабінета Рэйгана ў выніку перадачы сродкаў з бюджэту на карысць Пентагона згубілі 1 280 000 рабочых месц. Двое з кожных трох амерыканцаў, якія знаходзяцца ніжэй афіцыйнай рысы беднасці — жанчыны. У ЗША практычна няма законаў, што замацоўвалі б правы жанчын на аплатны водпуск па цяжарнасці, на захаванне рабочага месца ў выпадку часовай адсутнасці ў сувязі з нараджэннем дзіцяці, тут высокі кошт медыцынскага абслугоўвання. Адміністрацыя Рэйгана, ідучы мілітарысцкім курсам, скараціла і скарачае дапамогу бядотным сем'ям з малымі дзецьмі, на прадуктовыя талоны для галадаючых (85 працэнтаў атрымальнікаў такіх талонаў — жанчыны і дзеці).

М.К

СЕЛЯНІН ЗАЎТРАШНЯГА ДНЯ

(Працяг са стар. 1)

Як заўсёды бывае з людзьмі саліднай, шчырай працы, ён не надта шматслоўны, не любіць траскучых слоў ды разглагольствавання пра сябе і свае пачуцці. Пра сваю пашану да бацькоў, улюбёнасць у родны куточак і жаданне ўласнай працай зрабіць яго яшчэ больш прытульным. М. Суравец кажа вельмі проста:

— Што ж, закончыў я Сакольскі агульнаадукацыйны ліцэй і нават збіраўся паступаць у вышэйшую школу. Але ж задумаўся, прыгледзеўся да бацькоў — застануцца на сваёй гаспадарцы адны, бо ў сям'і нас двое было: я ды сястра Марыся — старэйшая за мяне. Яна выйшла замуж на гаспадарку ў суседнюю вёску Хмялеўшчыну. І шкада мне стала, што ўсё тое, чым жылі мае бацькі — яны ж прыдбалі гэтую гаспадарку, толькі ўласнымі рукамі ўзнялі яе да самых лепшых у вёсцы — паступова занепадзе, зарасце карчамі таксама, як мноства іншых у нашых ваколіцах. А тут яшчэ бацька распачаў пабудову новага вялізнага хлява. Трэба было брацца за работу, а не збірацца ў свет...

І ён узяўся. Поруч з бацькамі вывозіў гной, араў, сеяў, касіў... А ў той час яшчэ трактар на вёсцы быў рэдкасцю, машын таксама не было і ўсё трэба было з конікам ды рукамі. Трэба ж было і грош які збоку прыдбаць, калі ўжо не ў гаспадарку, то хоць на ўласныя „кавалерскія" кішэнныя выдаткі. І Міраслаў пачаў працаваць бухгалтарам спачатку ў сельскагаспадарчым гуртку ў Зубрыцы, затым у машыннай базе ў Бабіках. І так ужо павялося: удзень за працай на гаспадарцы, а да позняй ночы — корпанне ў паперках. Але ж спраўляўся з адным і другім ды нават наважыўся ўзяцца за трэцюю справу — паступіў на завочнае аддзяленне Варшаўскай сельскагаспадарчай акадэміі. Напэўна нялёгка было, асабліва на пятым курсе, калі заняткі адбываліся не ў беластоцкім філіяле Акадэміі, а ўжо ў Варшаве. Затое навука адкрыла яму незвычайныя патэнцыяльныя магчымасці, якія тояцца ў сельскай гаспадарцы. Ён не быў пасіўным студэнтам-тэарэтыкам, усё правяраў на практыцы, на ўласным загоне ды ў сваім хляве. Праўда, заўсёды прыслухоўваўся і лічыўся з заўвагамі і меркаваннямі бацькоў — патомных з дзеда-прадзеда тутэйшых сялян, якія сваімі назіраннямі за прыродай ды разважаннямі над працэсамі ў ёй былі сапраўднымі мастакамі ў сельскай гаспадарцы. І не ашукаўся: вынікі былі заахвочваючымі і даходы з гаспадаркі павялічваліся. Збіралі грош да гроша, ашчаджалі ды.. набывалі машыны, пародзістую жывёлу, пашыралі будынкі.

Але што не кажыце, Міраславу пашанцавала, пашчасціла ў жыцці. Пазнаёміўся ён з дзяўчынай з суседняй вёскі Паплаўцы. Крысціна закончыла медыцынскі ліцэй і працавала ў горадзе, яе бацькі раней жылі і працавалі ў Гданьску, ды потым вярнуліся на бацькаўшчыну, заняліся сельскай гаспадаркай. І калі знаёмства маладых звянчалася шлюбам, не было вялікіх праблем, што рабіць далей. Крысціна прыйшла ў мужаву сям'ю з намерам разам з ёю жыць і працаваць. Праўда, спачатку маладым мроіліся раскошы гарадскога жыцця, Крысціна не пакідала працы ў ахове здароўя. Але разам з тым, як прыйшлі дзеці — два хлапцы — заслужаны гонар бацькі — мары пра гарадское выгоднае жыццё сышлі ў забыццё. Зямля клікала і патрабавала іхняй працы, стараннЯў, думак і яны ўсёй сям'ёй: бацькі, дзеці і ўнукі — тры пакаленні — паслухмяна падпарадкаваліся гэтаму клічу.

— Спачатку я нацэліў сваю гаспадарку на вырошчванне спажыўное бульбы ды гадоўлю быдла і свінней. І нават нядрэнна выходзіла, бо „флісак" слаўся, як брук. Але цяпер узнікла праблема: замала рук для збірання бульбы. Таму буду пакрысе пераходзіць на збожжавыя. Хоць зямля ў нас слабенькая — V-VI класы, але дзякуючы пасадцы бульбы вырабілі мы яе як належыцца, і можна ўжо сеяць не толькі ячмень, але мясцамі і пшаніцу. З гадоўляй цяжэй — няма натуральнай пашы і сенажаці, а на пясчаным полі травы не вырасціш. Таму з гадоўляй не станем разгавяцца, але і не будзем здаваць пазіцый: будзе малака, ялавічыны, свініны не меней як дагэтуль...

Вобраз Міраслава Сураўца быў бы няпоўны, калі б не згадаць пра тое, што ён не патрапіць замкнуцца толькі ў межах свае гаспадаркі ды абмежавацца да сваіх спраў. Ужо ў ліцэі ён актыўна дзейнічаў у гарцэрстве, быў ініцыятарам заснавання футбольнай каманды ў сваёй вёсцы, удзельнічаў у працы Саюза сялянскай моладзі. Людзі яго шануюць і паважаюць з маленства за яго пачцівасць, сумленнасць, працавітасць. І яму пачалі даручаць штораз больш адказныя грамадскія функцыі: спачатку ў сялянскім саюзе, затым у гмінным і ваяводскім праўленнях Саюза сялянскіх гурткоў (сёння М. Суравец уваходзіць у склад Прэзідыума ваяводскага праўлення гэтай арганізацыі). Ён — шматгадовы дзеяч Гміннай рады нарадовай у Шудзялаве, а цяпер яе старшыня. Уваходзіў таксама ў Ваяводскую раду нарадовую. І гэта натуральна, бо хто як хто, але ён добра ведае, што хвалюе нашу вёску, якімі справамі яна жыве, што ёй патрэбна.

— Перш за ўсё неабходна, каб наша прамысловасць урэшце рэшт павярнулася тварам да вёскі і працавала на яе патрэбы ва ўсіх справах ад найменшай шрубкі і да аграмаднага сушыльнага агрэгата, — заўважае М. Суравец. — Неабходна, каб яна ўлічвала фактычную структуру нашай сельскай гаспадаркі і будавала перш за ўсё рознага роду невялікіх памераў камбайны, якія замяняюць працу чалавечых рук, бо людзей у вёсцы штораз меншае. Затым тое, што селянін збярэ ды выгадуе, трэба скарыстоўваць поўнасцю, да драбніцы, таму неабходна будаваць больш і гусцей рознага тыпу магазіны, склады, сушыльні, перапрацоўчыя невялікія прадпрыемствы і каб яны былі блізка селяніна, а не за сямю гарамі. Мусіць быць бліжэй сялянскай сялібы, вёскі — школа, лекар, ветэрынар, тэхнікі па рознага роду машынах і абсталяваннях, а не як цяпер усе паслугі сядзяць па гарадах і пцуюць у гадзінах 8—15, а потым: памірай, здыхай, гінь — нікога гэта не кранае. Каб з вёскі людзі не ўцякалі і сельскагаспадарчай прадукцыі было ў нас удосталь, трэба ствараць сялянам сучасныя варункі жыцця: водаправод, тэлефон, спраўную транспартную сістэму, газ, хоць бы той з балона і г.д. Чаму ж селянін мае быць другацці трэцясортным грамадзянінам? Таму што корміць усю краіну?

Так, Міраслаў Суравец — гэта чалавек мыслячы і ўмеючы пастаяць за сялян, за сваю вёску, гміну. Гэта відаць было і на спатканні з кандыдатамі ў паслы, якое праходзіла 23 жніўня г.г. у Гмінным асяродку культуры ў Кузніцы. Трэба было толькі паглядзець, з якой увагай і задавальненнем слухалі яго выступленне і сяляне, і чыгуначнікі, і моладзь. Яго прамова — гэта былі іхнія нявыказаныя думкі.

Так, Міраслаў Суравец — гэта селянін заўтрашняга дня нашай вёскі.

М. Гайдук

Фота аўтара
і Юркі Трачука

(Працяг са стар. 1)

Падобныя спатканні адбыліся ў Нарве і Клейніках. На спатканні ў Нарве выслухалі мы даклад на тэму „Становішча Беларусі і беларусаў у Рэчыпаспалітай і пад уладай царскай Расіі", які падрыхтаваў настаўнік з Гайнаўскага белліцэя Васіль Сакоўскі.

У Клейніках удзельнікі рэйду паглядзелі мясцовую царкву і выслухалі апавяданне пра яе гісторыю. Дзень закончыла супольнае спяванне пры вогнішчы і гутарка аб мінулым Клейнік Сцяпана Базылюка.

Апошнім этапам рэйду была Белавежа, дзе мы і закончылі наша ўжо другое супольнае спатканне. Хаця гэты апошні дзень быў трохі „мокры", бо „вароты" неба адкрыліся, дамоў вяртацца не хацелася; астатняе вогнішча каля ветрака трохі нас абагрэла і прынесла сумныя хвіліны расстання.

Гледзячы з перспектывы часу, першы рэйд, які вёў Лёнік Тарасэвіч, і другі, „сённяшні", гэта вельмі патрэбная і каштоўная ініцыятыва. Гэтакае супольнае прабыванне і перажыванні вельмі гуртуюць і даюць новыя сілы. Думаю, што другі рэйд гэта не апошні, а будуць яшчэ і трэці, чацверты... соты.

А быць удзельнікам гэткага спаткання сапраўды варта.

Чытачка

ЯКОЙ ПАВІННА БЫЦЬ „НІВА"?

Мне падабаецца „Ніва" такой, якая яна ёсць. „Ніва" — адзіная газета ў Польшчы для беларусаў і таму яна піша па-беларуску аб усім. Ад філасофскіх разважанняў на тэму існавання да самых практычных ведаў, ад старажытнасці і мінулага нашага народа да сучаснага хуткага „тэхнічнага" жыцця — вось тэмы артыкулаў, якія публікуюцца ў „Ніве". Чытачы розных узростаў знойдуць заўсёды ў „Ніве" сваю тэму. „Зорка" — для дзяцей, „Сэрцайка" і песні для моладзі, успаміны — для старэйшых, весткі з БССР для ўсіх чытачоў. Зразумела, што пры такім абсягу праблематыкі тыднёвік не можа шырэй пісаць аб сучаснай палітыцы, аб падзеях у цэлай краіне, але і гэтым пытанням адводзіцца часткова месца ў „Ніве".

Мяне ўзрадавала публікацыя на старонках тыднёвіка нарысаў савецкага пісьменніка А. Карпюка „Гома сапіенс". На маю думку, „Ніва" заўсёды павінна друкаваць апавяданні (або іх фрагменты) беларускіх савецкіх пісьменнікаў па той прычыне, што лепшыя беларускія пісьменнікі жывуць у БССР, а іхнія творы з'яўляюцца для ўсіх нас: журналістаў, чытачоў, публіцыстаў, „белавежцаў" — крыніцай беларускага мастацкага слова. Большасць чытачоў ведае ідэйную накіраванасць савецкай літаратуры, а гэта таксама неабходна і нашаму грамадству. Даводзіцца нераз пачуць, што моладзь рэдка чытае „Ніву". Мне здаецца, што не чы-

(Працяг на стар. 4)

(Працяг са стар. 3)

таюць „Нівы" тыя маладыя людзі, якія проста не ведаюць беларускай літаратурнай мовы. Як не сорамна нашым школам, але значная частка нашай беластоцкай беларускай моладзі не ведае літаратурнай мовы і не карыстаецца ёю. І тут якраз можа дапамагчы „Ніва". Кожны, хто не вывучаў у школе беларускую мову, можа сам, чытаючы „Ніву", дабіцца значных поспехаў у чытанні, размове і пісьме, а таксама „паглыбіць свае веды" — ёсць такая вельмі цікавая рубрыка ў „Зорцы". Нічога, што „Зорка" для дзяцей! „Ніва" кожны тыдзень нясе нам беларускае слова і, пэўна, без „Нівы" было б нам сумна. Пажадайма ёй многа-многа гадоў жыцця.

М. Варанецкі

ТВАЁ ПРЫРОДЖАНАЕ

Некалькі слоў на тэму артыкула Аўроры „Будзь кім хочаш, толькі не беларусам" („Ніва" ад 16 чэрвеня 1985 г.). Аўтар слухала балбатню бабаў, якія не паспелі яшчэ добра прысвоіць польскую культуру (і ўвогуле культуру), а лічаць сябе палякамі. Не ўсе беларусы ведаюць, што яны вырастаюць са сваіх уласных — беларускіх каранёў — і што ў ніякім выпадку не вызвалішся ад таго, што тваё прыроджанае. Пойдзеш у польскае асяроддзе — і выйдзе шыла з мяшка. З чым на свет маці нарадзіла, з тым памрэш.

Я толькі дзівуюся, чаму шаноўны аўтар не ўключыўся ў размову, не спрабаваў высвятліць неразумным бабам праўду, усведаміць іх? Чаму не даказаў, што яны па сваёй несвядомасці не ведаюць беларускай культуры і здабыткаў свайго народа?

Глянема на БССР, якое бурлівае развіццё перажывае рэспубліка, якога высокага ўзроўню дасягнула ва ўсіх галінах грамадска-палітычнага жыцця.

Хачу падкрэсліць, што мы, беларусы, пражываючыя ў Польшчы, грамадзяне ПНР, павінны ведаць польскую мову, але і не забываць, хто мы самі.

К. Сідаровіч

ПРА ЗВЫЧАЙНЫХ ЗЛАДЗЕЯЎ

Алесь Барскі піша („На мяжы" — № 30) аб злачынствах і зладзеях з рознага стану — веруючых і няверуючых. Мне ў сувязі з гэтым прыйшла на памяць дыскусія з адным чалавекам пра зладзействы і несумленную працу людзей, якія на кожным кроку, як могуць, крадуць. Часта такі злодзей нібы прыкідваецца святым, моліцца, ідзе ў касцёл ці ў царкву, а робіць зло. Што тут далёка шукаць прыкладаў? Вось хаця б узяць аўтобус, якім еду. Шафёр спераду павесіў абразок і ружанчык, грошы за праезд бярэ, а білета не дае. Ці ж гэта не зладзейства? Ён жа абкрадае сваю ўстанову, у даным выпадку ПКС, які яго хлебам корміць. Як не сорамна перад людзьмі? І навошта гэтыя святыя абразкі? А можа такі моліцца, каб кантроль не злавіў?

Ніяк

Мітрапаліт Філарэт у беластоцкім саборы.

Фота Анатоля Жука.

З ПАБЫЎКІ МІТРАПАЛІТА ФІЛАРЭТА

17—22 жніўня ў Польшчы гасціў, у сувязі з 900-годдзем праваслаўнай парафіі ў Драгічыне, мітрапаліт Мінска і Беларусі Філарэт, кіраўнік Замежнага аддзела Маскоўскага Патрыярхата. Госць прыехаў на запрашэнне мітрапаліта Варшаўскага і ўсяе Польшчы Польскай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы — Васілія, а таксама на запрашэнне старшыні Хрысціянскага грамадскага таварыства Казімежа Мараўскага.

Госця прыняў намеснік старшыні Рады Дзяржавы Тадэвуш В. Млыньчак і міністр-кіраўнік Упраўлення па справах веравызнанняў Адам Лапатка.

Выдатны прадстаўнік Рускай Праваслаўнай Царквы ўзлажыў вянкі ў Маўзалеі савецкіх салдат і на Магіле невядомага салдата ў Варшаве.

Мітрапаліт Філарэт сустрэўся са старшынёй Польскай Рады Экуменічнай кс. бп. Янушам Нажынскім і членамі Прэзідыума Рады, а таксама з галавой Польска-каталіцкага Касцёла кс. бп. Тадэушам Маеўскім і старшынёй Грамадскага таварыства польскіх католікаў кс. бп. Віктарам Высачанскім.

Сустрэўшыеся абмяняліся поглядамі на тэму далейшага супрацоўніцтва хрысціянскіх касцёлаў у справе захавання міру і жыцця на Зямлі.

Намеснік сакратара Епіскапата Польшчы (каталіцкага) нанёс візіт мітрапаліту. (ПАП)

У ЗУБАВЕ НА ПРЫПЫНКУ

У вёсцы Зубава знаходзіцца прыпынак ПКС. Прыйдзеш, бывала, зарана на аўтобус, стаіш, як той калок, з нагі на нагу пераступаючы. Але нядаўна тут паставілі драўляную лавачку. На ёй напісалі: „Лаўка для працаўнікоў сельскагаспадарчай спулдзельні прадукцыйнай у Зубаве, 1985-08-10." Але не толькі працаўнікі сядаюць. Сядае тут кожны. Мне таксама было добра пасядзець пасля цяжкай працы ў полі ў маіх бацькоў, калі я чакала аўтобуса. Дзякуй тым, хто дбае пра гэты прыпынак.

Чула я таксама ад сялян Зубава, што хочуць грамадскім чынам зрабіць і дах, адным словам, пачакальню. Солтыс у Зубаве — Лявон Нічыпарук — малады і дбайны чалавек, людзі тут ветлівыя і дружныя. Веру, што згодаю змогуць яны пабудаваць усё.

Жэня Мартынюк

40 год назад

МАГІЛА ТРОХ ПАРТЫЗАНАЎ

Нядаўна давялося мне пабываць на магіле, у якой вечным сном спяць тры партызаны: дзяўчына і двое мужчын.

На невялікім узгорку на ўскраіне Белавежскай пушчы ля вёскі Аляксеюкі, гміна Дубічы Царкоўныя, партызанская група напаткала нямецкую засаду. Завязаўся бой. Расказваюць жыхары гэтай невялікай вёсачкі, што партызаны бараніліся, хоць было вельмі цяжка. З аднаго боку немцы, з другога — вада, балота. У гэтым няроўным баі і загінула трое савецкіх партызан. З апавяданняў сялян вынікае, што група савецкіх партызанаў вярталася з вёскі Панасукі, цяпер у БССР, а, можа, з вёскі Бобінка.

Калі ўжо прайшло некалькі дзён ад сутычкі партызанаў з немцамі, іншыя партызаны прыходзілі на гэтае месца і на сасне ці іншым дрэве выразалі імя і прозвішча загінуўшых сяброў і паставілі крыж з чырвонай зоркай. Можа гэтыя знакі прыпомняць каму-небудзь мінулае?

Аддзел Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Гайнаўцы шукае партызанаў з той групы, якія засталіся ў жывых. Дзе яны? Дзе іх камандзір? Вельмі хочам ведаць імёны і прозвішчы тых, якія ляжаць у супольнай магіле каля вёскі Аляксеюкі, гміна Дубічы Царкоўныя.

Звяртаемся да ўсіх — памажыце адкрыць тайну партызанскай магілы!

Гэтую партызанскую магілу жыхары вёскі Аляксеюкі абгарадзілі прыгожым плоцікам, паставілі новы крыж. Моладзь упрыгожвае яе кветкамі, запальвае агні. Дзяўчынкі Эля Клімюк і Аня Міхалоўская са школы ў Старыне апякуюцца гэтым месцам пастаянна.

Інфармацыю аб партызанах просім прысылаць на адрас: Беларускае грамадска-культурнае таварыства ў Гайнаўцы, вул. Вызвалення 6, або ў рэдакцыю „Нівы".

Віктар Бура

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

НАРАДЖЭННЕ ВЯЛІКАГА КНЯСТВА ЛІТОЎСКАГА

Разважаючы над падзеямі ў нашым рэгіёне — Сярэднім Панямонні, Панароўі і Сярэднім Пабужжы — у XI—XII стагоддзях, нам спачатку зрэдку, а потым усё часцей даводзілася натыкацца на факты, што гэтыя дрыгавіцка-крывіцкія, г. зн. беларускія землі, былі не толькі аб'ектам грабежніцкіх нападаў сваіх паўночных суседзяў — яцвягаў і літоўцаў. Супрацiўляючыся захопніцкім націскам з боку князёў мазавецкіх, кракаўскіх, валынскіх і кіеўскіх, гэтыя землі шукалі падтрымкі і знаходзілі яе якраз у тых жа яцвягаў і літоўцаў. Такім чынам у залежнасці ад палітычных варункаў завязваўся, нейкі час трываў ды зноў распадаўся своеасаблівы „паўночны саюз", які больш ці менш удала абараняўся ад паходаў Яраслава Мудрага і Казіміра Аднавіцеля (1038—1046 г.г.), Яраслава Святаполчыча (1112—1113 г.г.), Лешкі Мазавецкага (1177—1182 г.г.), Казіміра Справядлівага і Рамана Мсціслававіча (1182—1205 г.г.) і інш. Гэтае, падыктаванае супольнай небяспекай, аб'яднанне з бегам часу ўсё мацнела і пашыралася, ахоплівала большыя паўночна-заходнія абшары даўнейшых Тураўскага і Полацкага княстваў. Гэта быў натуральны працэс, які дыктавала жыццё.

На пераломе XII і XIII стагоддзяў на тэрыторыі Тураўскай і Полацкай зямель ужо існавала каля трыццаці абасобленых маленечкіх княстваў. На рубяжы Полаччыны з балцкімі землямі — Земігалай і Аўкштотай — знаходзіліся княствы са сталіцамі ў Эрсіке, Кукейносе, Полацку, Барысаве, Менску, Гарадку, Навагарадку, Крывым Горадзе, а на ўзмежжы Тураўскай зямлі з Аўкштотай і Яцвягіяй былі княствы са сталіцамі ў Горадні, Ваўкавыску, Слоніме, Дарагічыне, Бярэсці і іншых — разам каля двух дзесяткаў незалежных княстваў-дзяржаваў. І кожнае з іх узначальваў асобны князь, які праводзіў уласную ўнутраную і знешнюю палітыку, нацэленую на тое, каб не страціць свайго, затое прыдбаць хоць крыху чужога. А на гэтыя слабенькія княствы-маленствы паслі лапы з поўначы нямецка-дацкі ордэн мечаносцаў, што ўсеўся на пачатку XIII ст. у вусці ракі Доўгай (Дзвіны — яе ранейшая крывіцкая назва: Доўгая, што і захавалася ў латышскай мове — „Даўгава", параўнай суседнюю з ёю раку Вялікую, на якой старажытны Ноўгарад). З усходу загарнуць іх пад сваю ўладу намагаліся князі уладзіміра-суздальскія, якія ў тым часе ўзрастаюць у моцы. З паўднёвага ўсходу скваплівым вокам пазіралі на іх князі чарнігаўскія, а з поўдня і захаду — узброенай сілай намагаліся іх трывала апанаваць князі валынскія і польскія,

ЗАМАЛЁЎКІ З ЖЫЦЦЯ

КЛОПАТЫ ДЗЯДЗЬКІ СЫМОНА

Калі я ажаніўся, то думаў — пакажу іншым, як жыць на гэтым свеце. А прыйшоў я ў прымы да ўдавы, на невялічкую занядбаную гаспадарку, хутка пасля ваеннай галечы.

Купіў станок і пачаў рабіць дахоўкі. Спачатку на ўласныя патрэбы, а потым і людзям. Падрамантаваў будынкі, абзавёўся жывёлай. Неўзабаве паявіліся дзеці. Зараз у нас іх пяцёра, а двое памерла. Цяжкавата было, пакуль не пападрасталі. Потым у нас работа ішла жвава, усё было зроблена ў час, незалежна ад таго, што дзеці хадзілі ў школу. Аказалася, што гаспадарка скупаватая на вялікую сям'ю, трэба яе павялічыць. І так дакупіў я яшчэ зямелькі і цяпер у мяне яе 5 гектараў з гакам.

Дзеткі аказаліся здольнымі і па чарзе пачалі пакідаць нас. Пачалі здабываць веды, паступалі ў вышэйшыя школы. Зноў пачало рабіцца цяжкавата. Хоць, праўда, дзеці часта наведвалі нас, аднак усё роўна не тое, што было. Ну, і мне прыбыло годзікаў, і жонцы таксама. Мала-памалу пакідае нас актыўнасць да працы, мне 62 гады, жонцы 63-ці. Апрача ўсяго, яе ў апошнюю зіму ўдарыла капытом кабыла, у бальніцы праляжала даўжэйшы час. Мне давялося ўсім займацца самому. Даіць, паіць, рыхтаваць кармы, карміць і г.д. Сабе ўжо часу не хапала падрыхтаваць нейкую страву.

Вярнулася мая з бальніцы. Яшчэ і не вельмі здаровая, але хаця снеданне згатовіць, і загаварыць ёсць да каго — усё лягчэй на душы. Неўзабаве сенакосы, трэба столь памыць.

— Нямытая была пад Руздзьвяныя святы і пад Вялікдзень таксама, аж брыдка, — гаварыла жонка.

На чорта я запярэчыў ёй?

— Людзі па дзесяць год не мыюць і жывуць не горш!

Яна ў мяне ўпартая, што задумае, абавязкова зробіць. Але на гэты раз не ўдалося. Паставіла столак, на столак міску з вадой і сама ўлезла на яго, пахіснулася, упала і руку зламала. Вось табе памыла! І зноў бальніца, і зноў гіпс, і зноў цяжар на мае немаладыя спрацаваныя плечы.

А дзеці? Што дзеці? Яны ў горадзе маюць прасторныя кватэры, свае сем'і, абавязкі і клопаты.

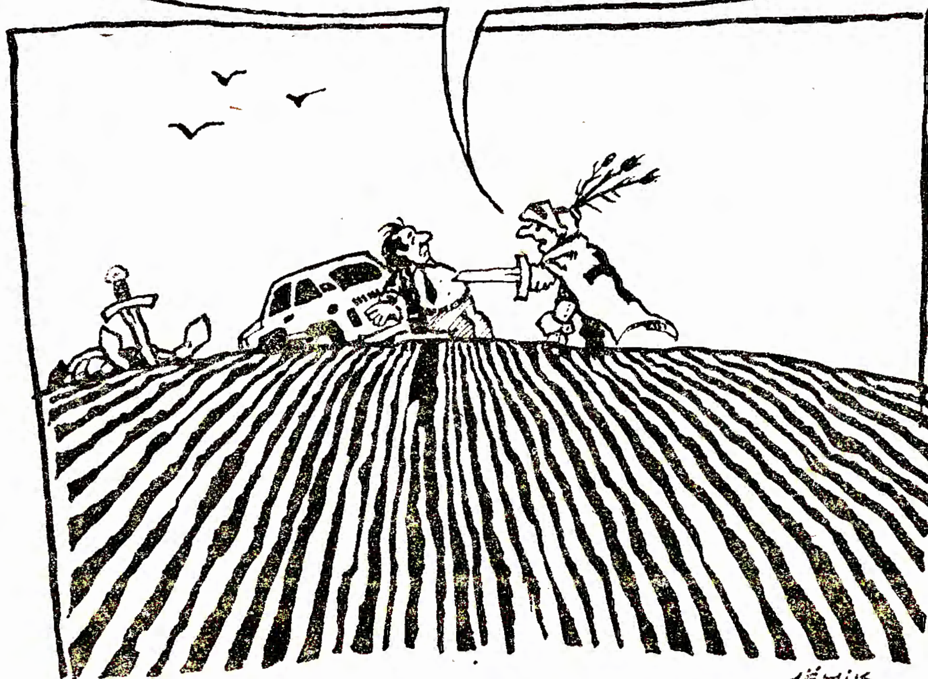
В. Семянюк

ЯК ДАСПЕЎ ГАРОХ У ПГР ПАРЦАВА

За Відавам аж да лесу — гэта зямля ПГР Парцава. У гэтым годзе тут на звыш 20 гектарах пасеялі гарох. Нараз, едучы ў лес, бачыў я, як цвіў гарох. І вось ён перацвіў, пачалі налівацца струкі, ужо былі вялікія. І ў гэты час над полем з'явіўся самалёт. Самалёт спырскаў нейкім хімічным рэчывам той гарох, каб ён хутчэй даспеў. І ён даспеў.

Павел Артымовіч, 70-гадовы чалавек, які ўсё гэта бачыў, сказаў: „Я ўжо гароху не буду есці. Я жонцы сказаў, што калі купіць гарох у краме і наварыць, нават каб ён пахнуў як найпрыгажэй і быў вельмі смачны, я на яго нават не гляну".

Андрэй Гаўрылюк

як гэта мы ўжо бачылі на прыкладзе княстваў Берасцейскага і Дарагічынскага. Таму не выпадкова, што ў абароне свае незалежнасці беларускія княствы шукалі ратунку ў саюзе з чужамоўнымі ды язычаскімі Земіголай, Аўкштотай ды Яцвягіяй.

І так, князь Усевалад, які панаваў у Ерсіке на Падзвінні, разам з аўкштоцкімі войскамі змагаўся супраць ордэна мечаносцаў, нападаў на Рыгу. У 1220 г. вялікая літоўская дружына па ініцыятыве беларускіх княстваў хадзіла пустошыць Чарнігаўшчыну. Затым наваградскі князь Узяслаў разам з кернаўскім князем Міндоўгам напалі ўзімку 1237—38 года на Мазоўша. Былі і іншыя супольныя паходы беларускіх і літоўскіх князеў.

У канцы XII і пачатку XIII стагоддзяў на этнічных літоўскіх землях — у Аўшктоце і Жамойціі — адбываецца паскораны працэс аб'яднання разрозненных маленечкіх зямель-княстваў (было іх пяць у Жамойціі і чатыры ў Аўкштоце). Сярод пануючых у іх родаў вылучаюцца сваёй моцай і ініцыятывай князі кернаўскія.

Варта дадаць, што Кернаўскае княства знаходзілася над ніжнім цячэннем ракі Віліі (правага прытоку Нёмана), з усходу яно межавала з беларускім княствам Крывaградскім. У Кернаве панаваў род Рынгольдавічаў, а ў суседнім Крывым Горадзе (стаяў таксама над Віліяй, у якіх 20—30 вёрстах вышэй па яе цячэнню) княжыла адгалінаванне дынастыі палоцкіх Рагвалодавічаў. Летапісы падкрэсліваюць, што пачынальнік роду кернаўскіх князёў паходзіў з полацкіх Рагвалодавічаў. Неабходна звярнуць увагу і на тое, што ўладанні абодвух гэтых княстваў прасціраліся на пагранічны балцкіх аўкштотаў і ўсходне-славянскіх крывічоў. Таму на тэрыторыі Крывaградскага княства сярод беларусаў-крывічоў жылі летувісы-аўкштоты, а ў суседнім Кернаўскім княстве сярод летувісаў-аўкштотаў былі таксама паселішчы беларусаў-крывічоў — як гэта бывае заўсёды на этнічных паграні́чах.

Зямля, на якой прасціраліся Кернаўскае і Крывaградскае княствы, называлася Літвой, а яе насельніцтва ліцвінамі, літоўцамі. Некаторыя вучоныя мяркуюць, што гэта магло быць невялікае адгалінаванне аднаго з суседніх славянскіх плямёнаў (крывічоў або дрыгавічоў), якое прывандравала сюды яшчэ ў часы пераходу крывічоў і дрыгавічоў на поўнач і ўсход у IV—VIII стагоддзях і, апынуўшыся ў акружэнні балцкага насельніцтва, паддалося яго моўнаму і культурнаму ўздзеянням.

На гэта паказвала б і вядомая легенда пра паходжанне літоўцаў. Паводле яе „одно княже римское Палямон" са сваім родам і падданымі ўцёк з Рыму, калі заходнія краіны Атыла, правадыр гунаў, зніштажаў.

(Працяг на стар. 6)

ДАЙ ЧАЛАВЕКУ ПАЖЫЦЬ!

Даволі часта езджу я аўтобусам па вёсках. Праезджаю не му- шу пералічваць на „яйкі", а рэдакцыйнай машынай карыстаюцца сябры больш выгодныя, чым я. Там-сям і пехатой падыдзеш, і на гнаянкі сядзеш — больш пачуеш і ўгледзіш.

Аднойчы (18 чэрвеня) увайшла я ў Мядзведзях (Семянякоўшчына) у аўтобус, які ехаў з Баб'яй Гары ў Гайнаўку. Малады, смуглявы і вусаты шафёр даў маёй сястры білет на 12 зл. таннейшы, а я яму дала 20 зл і чакаю, каб і мне даў білет. Паглядзеў ён на мяне нецярпліва: чаго я стаю, маўляў.

— Калі ласка, дайце мне білецік! — адазвалася я нясмела.

Шафёр вырачыў свае выразістыя вочы і аж затросся:

— Што такое?! Панавучваліся па гэтых вёсках!

Я амаль не села на падлогу ад уражання.

— Ну, дайце мне білет! — я выцягнула білет з яго кніжачкі і падала, каб мне яго скасаваў.

— Што такое? Пакладзі білет назад! Раз! А то пойдзеш пехатой! — і ён замахнуўся на мяне касоўнікам.

Я схавала білет у кішэнь і падалася ў глыб аўтобуса. Шафёр пабег за мною.

— Аддавай білет, хутка!

— Аддам каму трэба.

Ён спрытна скасаваў білет, і мы паехалі.

У Нараўцы, калі я выходзіла з аўтобуса, ён зачапіў мяне зноў словамі: „панавучваліся па гэтых вёсках".

— Ну, што ж, у нас у вёсцы людзі даўно ўсе пісьменныя! — паказала я яму таблічку, добра знаёмую ўсім, дзе напісана, каб даўцы грошы, патрабавалі білета. — Вы чытаць умееце?

Першы раз у жыцці выцягнула я службовую „кніжачку", бліснула яму ў вочы залатымі літаркамі. І сорамна мне было і за яго, і за сябе, і за ўсіх, хто дапусціў да таго, што такія хамы ў такі момант думаюць: „Мусіў жа я трапіць якраз на журналіста!" Як быццам чала века „з вёскі" можна было спакойна абражаць і абкрадаць.

— Ты што ўчапілася да яго — кажа мне знаёмая. — Дай чалавеку пажыць, няхай заробіць пару злотых. Вядома, як цяпер цяжка жыць...

У „Ніву", „Кур'ер" і „Газету Вспулчэсну" прыходзіць вельмі многа пісем, у якіх чытачы наракаюць на шафёраў, што бяруць грошы, а білетаў не даюць. А самі там, у аўтобусе, маўчаць. Каб кожны пасажыр „захацеў" узяць білецік, можа, можна было б навучыць сумленнасці і культуры разбэшчаных шафёраў.

Што вадзіцелі аўтобусаў ПКС абкрадаюць сваю фірму — гэта вядома. Рэдка каторы — гэта

(Працяг на стар. 6)

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

(Працяг са стар. 5)

Яны трапілі ў вусце Нёмана і „пошли ку горе против воды“, затым паплылі ракою Дубісаю і „местце межи тыми реками велми им подобалосе“ і там пачалі жыць і размнажацца. Некаторыя мовазнаўцы даказваюць, што словы „Літва“, „ліцвін“, „літовец“ славянскага паходжання і выводзяцца ад слова „леці“ — па-сённяшняму „ліць“. Першапачаткова „Літва“ магло абазначаць зліццё, сутокі некалькіх рэк (тут якраз упадаюць у Нёман Ганча, Мерачанка, Вілія і некалькі меншых рачулак, а ў Вілію — рака Святая і іншыя рэчкі), або найшло ад назвы Літа, Лейта, якая з часам загінула (між іншым, назвы „Яцвягія“, „яцвягі“ вучоныя выводзяць ад назвы рэчкі Ганчы (калісьці: „Анча“, ад балцкага „энця“ — качка).

Неабходна таксама ведаць пра тое, што некаторыя вучоныя, асабліва ў сучаснай Літве, выводзяць назву свае краіны ад жамойдскага слова „летува“ — „свабода“, гэта значыць: „свабодны, вольны“ край.

Але да якіх бы з гэтых меркаванняў не прыхіліцца, адно пэўнае: мясцовая назва невялічкай зямлі Літва, дзе жыло таксама славянскае насельніцтва, з бегам часу папырылася не толькі на Аўкштоту і Жмудзь, але і на аграмадныя абшары беларускіх, затым і ўкраінскіх зямель — разам з тым, як яны ўваходзілі ў склад новай вялікай і магутнай дзяржавы — Вялікага княства Літоўскага.

У канцы XII і на пачатку XIII стагоддзяў кернаўскі князь Рынгольд здолеў авалодаць суседнімі аўкштоцкімі княствамі і, мабыць, далучыў да сваіх уладанняў княства Крывагарадскае. Пасля смерці Рынгольда (паводле адных гісторыкаў ён памёр перад 1219 годам, паводле другіх — у 1239 годзе) яго палітыку працягваў сын Міндоўг, які быў надзвычай здольным палітыкам і палкаводцам. Упершыню з яго імем сустракаемся ў 1219 годзе пры падпісанні мірнага пагаднення з князямі валынскімі Данілам і Васількам, якія тады часова „сядзелі“ разам з маці ў Бярэсці. Летапісец называе Міндоўга сярод „старших“ князёў, г. зн. якія панавалі над іншымі аўкштоцкімі „меншими“ князямі. Да таго часу, мабыць, Міндоўг не толькі ўмацаваўся на сваёй бацькаўшчыне ў княствах Кернаўскім і Крывагарадскім, але ўжо нацэльваўся на аб'яднанне пад сваю ўладу суседніх беларускіх зямель. Бо якраз гэтае пагадненне давала князям аўкштоцкім і жамойдскім свабодную руку на Чорнай Русі.

Князь Міндоўг пры дапамозе кернoўскай і крывагарадскай дружын падпарадкаваў сваёй уладзе князёў аўкштоцкіх і, часткова, жамойдскіх, а таксама суседніх беларускіх — гарадзенскіх, навагрудскіх і ваўкавыскіх. Наступіла гэта не столькі ў выніку ўзброенага скарэння ці захопу, колькі шляхам добраахвотнага ці пад прымусам падпарадкавання мясцовых кня-

(Працяг на стар. 7)

„Беларуская песня-85“. Калектыў з Райска — адзначэнне сярод калектываў у сучаснай песні.

Фота М. Гайдука

ДАЙ ЧАЛАВЕКУ ПАЖЫЦЬ!

(Працяг са стар. 5)

„чысты“ чалавек, чысты і культурны, як той шафёр, які ехаў 10 жніўня а 18 гадзіне з Нарвы ў Беласток, які дбаў пра спакой пасажыраў, сістэматычна пазбываўся з аўтобуса жулікаў і п'яніцаў, хаця тыя „занадта“ не „шумелі“ і нават потым вельмі яго перапрашалі. Сказаў ім: „Выходзіць!“ і то ў шчырым полі. Каб усе так сачылі за парадкам, ніхто п'яны не лез бы ў аўтобус і не прымушаў бы пасажыраў сябе выносіць. Дакуль трэба будзе выкідаць за дзверы, крычаць, палохаць газетай?

На заканчэнне. Тэкст, які я хутка напісала ў „Кур'ер“, прапаў са стала сакратара рэдакцыі. Як тут не верыць у цуды?

Маёй сястры сказаў нядаўна іншы шафёр:

— Няхай яна глядзіць, каб на „раскопках“ з аўтобуса часам не вылецела. Мой дзядзька дырэктарам там і там, таму і тэкст прапаў!

Значыцца, калі не ведаеш, з кім едзеш, — ціха едзь. Ціха едзем — далей будзем ад таго месца, куды едзем, дарагія пасажыры.

Міра Лукша

Нашэсце на Святую гару

(Працяг са стар. 1)

Гжэсь хадзіў як зачараваны. Ужо абрыд мне сваімі пытаннямі. Яго цікавіць усё, што праваслаўнае, беларускае. Як на „першы раз“, ён многа ўжо ведае. Не здаецца, каб ён бачыў нашыя справы як нейкую экзотыку. Вятр, „вецер“ са сваімі зялёнымі, глыбокімі вачыма, калматай цёмнай бародкай і грывай, прагна шчыры і адначасова замкнуты ў сабе, вясёлы і чамусьці сумны — ён наш. І радасна ўсім было, што мы сустрэліся, асабліва малому Ярку Бурачэўскаму, які, як камертон, чуе ўсе тоны сэрца.

— Божа мой, якія ваш ы л ю д з і! — гаварыў Гжэсь, гледзячы праз густую заслону дажджу на жанчын, размоленых перад царквой, на бабульку, што на каленях несла крыж. Ён не мог дараваць сабе, што праспаў пропаведзь...

— Можа зноў стрэнемся на якой святой гары! — так мы развіталіся.

Хлопцы назбіралі бутэлек і паклалі каля нашай палаткі. Гэтая велізарная куча шкла выклікала ў прахожых высакародныя воклічы: „Божа мой!“ і „Матко Боска!“ Гэта не былі ўсе бутэлькі, якія асталіся пасля „біваку“ на Святой гары.

Наша палатка была адной з апошніх. Сумна, вельмі сумна было глядзець на пакінуты ўзгорак, нядаўна пярэсты ад каляровага палатна і людзей, а цяпер — бялеючы паперамі і банкамі, сцежкі, залітыя дажджом, расклекетаныя, берaг ручайка, пакрыты хустачкамі і паперай.

На дарозе на станцыю мы спаткалі бабульку, якая няспешна ішла пад горку. Паломніца ішла на Грабарку пехатой з Яснай Гары ў Чэнстахове. Бабулька падняла зламаную кімсьці зялёную галінку хвойкі, схавала яе на памяць у сваю худую торбачку, і ўзнялася на Святую гару.

Міра Лукша

ФРАНТАВЫ ДЗЁННІК

16.IV.45 г.[1])

Усё даўно гатова. Днес. 5 гадзін 00. Чакаем...

Нічога. Мяне разбірае хваляванне — не магу знайсці сабе месца.

6.00. Нічога.

7.00. Нічога.

8.00. Невыразны загад страляць.

З тылу грымнулі цяжкія. Мне здалося — надта рэдка для генеральнай артпадрыхтоўкі, якую так усе чакалі. Пачынаю біць і я са сваёй „палкавушкі“. Восем снарадаў і каманда — адставіць.

Выяўляецца, гэта — пяцімінутны артналёт. Усяго — разведка боем.

Пяхота пайшла. Пякельны кулямётна-ружэйны агонь сячэ па пехацінцах. Падаюць забітыя.

Ліха ведае, што робіцца!

Правае крыло траншэй — нашае. Выразна відаць, як пехацінцы валакуцца ўжо ў другую лінію праціўніка. З агнявой першай лініі злева б'е па нас снайпер. Гад, не дае падняць і галавы. Самаходка там ва ўпор расстрэльвае першую лінію нямецкіх траншэяў. Пацешна глядзець, як яна б'е — снарад за снарадам, снарад за снарадам, апусціўшы хобат гарматы, бытта ў калодзеж...

Панцэрфаўстамі запалілі некалькі нашых самаходак. Дзіва, гараць, як факелы, затым — выбух! І ўжо высока-высока над машынамі — толькі мячыкі чорнасмалістага дыму з усечанымі конусамі. А ў ёй жа былі жывыя хлопцы — дакладна такі самы разлік, як і ў маёй гармаце, — шэсць-восем чалавек, і каля машыны зараз ніхто нават не варушыцца.

Унь — брыдуць абгарэлыя...

Раптам: нямецкая міна 120 м/м смаліць у мой лафет. Гармата імгненна выведзена са строю — асколкамі разбураны рулі павароту, разбітая панарама. Патапенка (ён — замест Хілько) паранены — якраз выглядваў з ровіка. Маё шчасце, што я ў тую хвіліну выйшаў за агнявую (бытта мяне хто адагнаў), інакш — трапіў бы дакладна ў эпіцэнтр выбуху, а стодваццаціміліметровая ведаю, як ірве!...

Вось табе і на — другая гармата!

Потым пакорна і смірна сяджу ў ровіку ды цешуся, што жывы. Асколак каля галавы (над галавой) ударыў у дошку — толькі абдало трэскамі. Асколак шырокі — як далонь, на ляту вуркацеў, бытта выбіраючы месца, куды ўлупіць.

Вечарам пераязджаем у другія траншэі немцаў. Я з Марозавым дапамагаем хлопцам ла-

МАЛАДЗЁЖНЫ ФОРУМ

АЛІНА:

Мне 18 год. У гэтым годзе я скончыла сельскагаспадарчую прафесіянальную школу і цяпер вучуся ў тэхнікуме ў Бельску, значыцца, па прафесіі я земляроб, так як мае дзяды і бацькі. Пасаджу карэннем уверх — і то вырасне, такая рука ў мяне!

Не ведаю чаму, многія старэйшыя ўсё чапляюцца да моладзі. Можа, па вечнай прывычцы, традыцыі? То не так апрануўся, то не так сказаў. Не раз чуем такія гутаркі:

— Гэтыя маладыя жыцця не ведаюць. Што яны прыносяць радзіме, краіне? Усё бегаюць за якімісь модамі, працаваць ім не хочацца!

Ну і будзь ты разумны, малады чалавек! Будзь разумны, не памыляйся. Ацэньваюць нас на падставе аднаго ці некалькіх хуліганаў і думаюць, што ўсе такія!?

Мы хочам многа з сябе даць. У мяне ўжо свой, хаця, можа, невялікі, вопыт. Мала хто намі цікавіцца, калі мы хочам выказацца актыўнасцю. Не раз проста накажуць табе дзверы! Хаця б паслухалі, што мы хочам сказаць! Думаеце, мы не ахвотныя да работы? Ахвотныя і весёлыя, як вы калісь. І вам хацелася справіць новыя чаравікі, і волас накруціць. Вам было цяжэй, пасля вайны. Што вы нажылі, шануем, і хочам працаваць для дабра і нашых дзяцей. Разам.

М.Л.

У РОДНЫМ СЯЛЕ

Зямляк з горада прыехаў
Ў родны кут, ў радзімы дом
Паглядзець, як жывуць людзі,
Як усё цяпер кругом.

На раку пайшоў Арлянку,
Згануў колішні гады,
Калі гэтак з малышамі
Ў ёй брадзіў да барады.

А далей было балота
І альшынавы рос гай,
Людзям быў ён недаступны,
Зато птушкі мелі рай.

На лугах віліся чайкі,
Былі буслы ў Капалях,
Сяло было пад страхою,
Усюды гнёзды на клунях.

Прысеў Юрка над рачулкай
У цянёчку пад вярбой.
„Як ты, родны кут, змяніўся,
Ты цяпер зусім не той!

На балотах накапалі
Меліяратарскіх равоў,
А дзе жабы рахаталі,
Сёння там пасуць кароў.

Вада з балот паўцякала,
У мора рэчкай паплыла,
І птушыны рай з сабой забрала.
Назаўсёды унясла.

Цяпер ні жаваранкаў мала
Ўбачыць можна на палях,
Ніхто песень не спявае,
Як калісь у Капалях."

Пасядзеўшы над ракою,
Ў сяло Юрка йдзе назад.
Спаткаў сябрукоў з дзяцінства
Разам ўсе пайшлі у сад.

Па бутэлечцы гаручай
Сябры мігам прынеслі
І ў садочку пры нядзелі
Крыху ўжо і падпілі.

Пачалі тады калісне
Яны сабе ўспамінаць:
Як грамадкай на калодцы
Добранька было спяваць.

А калодку грубу-доўгу,
Над якою трашчаў воз,
Гаварылі, Васька Гапчын
З Белавежы аж прывёз.

Яна доўга тут ляжала
Перад хатай Васіля,
Моладзь ля яе збіралась
Амаль з цэлага сяла.

Праз сяло ў напрамку Орлі
Атрад з песняю шагаў,
Пад нагамі той калоны
Брук, здавалася, дрыжаў.

„Можа, хлопці, заспываем". —
Юрка кажа да сяброў.
Усміхнуўся і вачыма
Весела па ўсіх павёў.

А Раман: „Нэ выпадае.
Тэпэр, знаеш, нэ той час.
Учуют людэ, што спываем,
Смыятыся будут з нас".

Юрка чарачку махнуў
І сказаў: „Ядрона маць,
Ў родным сяле ўжо не можна
Нат ў нядзелю заспяваць!?"

У. Данілюк

Рака Нурэц ля Нурца Боцькаўскай гміны. Фота Юркі Трачука

ШЛЯХАМ ГАДОЎ

(Працяг са стар. 6)

зёў уладзе „старшаму" князю Міндоўгу. Міндоўг не пазбаўляў падпарадкаваных і верных яму князёў іхніх княстваў, як гэта відаць хаця б з прыкладу князя Ізяслава Наваградскага, які пад яго камандаваннем хадзіў са сваёй наваградскай дружынай у Мазоўша.

З гэтага вынікае, што ў гадах 1205—1230 землі сённяшняй Беласточчыны і Сувальшчыны ад Аўгустоўскага паазер'я аж па раку Нарву (заходнія часткі княстваў Гарадзенскага і Ваўкавыскага) апынуліся пад уладай Міндоўга — фактычнага заснавальніка Вялікага княства Літоўскага.

Ці гэта абазначала новае заваяванне, скарэнне, паняволенне нашых зямель іншым народам?

Усе факты і падзеі цалкам запярэчваюць такому памылковаму погляду. Прыпомнім найважнейшыя з іх.

I. Маленечкае княства Кернаўскае — родавае ўладанне Рэнгольдавічаў — межавала з беларускім княствам Крывагградскім і яго насельніцтва было балцкага і славянскага паходжання. Саміх Рынгольдавічаў летапісцы лічылі прыбыўшым у гэтую зямлю адгалінаваннем полацкіх Рагвалодавічаў.

II. Свой шлях да стварэння вялікай дзяржавы Рынгольдавічы пачалі з апанавання беларускіх княстваў Крывагградскага, Гарадзенскага, Наваградскага і іншых. Затым, толькі абапіраючыся на вайсковую і гаспадарчую моц гэтых зямель, рушылі супраць князёў аўкштоцкіх, нальшчанскіх, жмудскіх і іншых небеларускіх зямель. З гэтага напрошваецца вывад, што аснову ўлады і без нямногага амаль усё насельніцтва пачатковых уладанняў Міндоўга складалі беларусы, а беларуская мова, культура, традыцыі былі пануючымі ў княжацкіх дварах і амаль ва ўсёй маладой дзяржаве. У выніку паскорылася славізацыя, а дакладней — беларусізацыя насельніцтва далучаных да міндоўтавай дзяржавы Аўкштоты, Нальшчанаў, Дзяволты.

III. Рынгольд, а за ім і Міндоўг ні ў чым не парушалі пануючых дагэтуль у землях беларускіх княстваў ладу, парадку, традыцый. Болей таго: яны самі іх пераймалі і ўмацоўвалі.

IV. Пра тое, што аб'яднанне Рынгольдам і Міндоўгам княстваў Кернаўскага, Крывагградскага, Гарадзенскага, Ваўкавыскага праходзіла без цяжкасцей, нават дабравольна, сведчыць і тое, што ніводзін летапіс ці хроніка не захавала ніякага нават успаміну пра супраціўленне ці бітвы, накіраваныя супраць гэтага ўз'яднання.

Працэс гуртавання беларускіх княстваў з іх „меншымі" князямі ў адну дзяржаву — Вялікае княства Літоўскае — на чале з яго „старшым" князем Міндоўгам паскорыўся, калі з Сярэдняй Азіі па ўсходнеславянскія землі ў 1237 годзе рушыла татара-мангольская навала.

Але пра гэта ў наступным адрэзку.

Мікола Гайдук

даваць снарады. На цэлую ноч работы.

Працуем усе, як апантаныя, але адчуваем надзвычайную асалоду — немцам неўзабаве канец, і гэта ўжо напэўна!

17.IV.45 г.

Камбат напёр нас закопвацца глыбей у зямлю. Пару мінут і — загад выканаын. Цяпер толькі мая гармата сіратліва тырчыць на віду — карысці з яе зараз ніякай. Вось-вось генеральная артпадрыхтоўка. Паесці не паспелі.

5.00. Яшчэ ноч і першы залп — недзе з глыбокага тылу. За ім — другі, трэці, чацвёрты, пяты ды ўсё мацнейшыя, мацнейшыя...

Спачатку забіваюся на самае дно ячэйкі. Але ж надта цікава. Асцярожна выглядваю з-за бруствера.

Перада мной — велічнае відовішча і дэманстрацыя магутнасці нашай зброі. Навокал, як у казцы, — усплёскі размаітых агнёў. Іх — сотні, тысячы, і кожны выбух выглядае па-свойму. Асобных выбухаў не разабраць, пануе суцэльны гуд, бытта праваўся вадаспад цяжкіх і агністых каменняў. Толькі па ўдарах снарадаў у зямлю ды па тым, як перадае грунт, можна адрозніць цяжкі калібр ад лёгкага.

Агонь! Агонь! Агонь!...

Я ўжо цалкам аглух. Здаецца, гэтаму віску, стогнам, свісту, выбухам, грукату і ліха ведае якім яшчэ гукам не будзе і канца-краю.

Бачу — выстралілі промнямі пражэктары ў напрамку праціўніка. Ага, зенітчыкі асвятляюць шлях нашым танкам. Танкі, адзін за адным, па два, па тры, па пяць... Валяць і валяць, як ахапіць вокам. Агортвае мяне такі шалёны ўздым радасці, што ўстаю ва ўвесь рост.

Ад праціўніка на гэты раз — аніякай рэакцыі. Мабыць, там і жывой душы не засталося — бытта ўсе адразу вымерлі.

Святлее, а танкі ідуць.

Развіднела ўжо цалкам, танкі ўсё ідуць! ідуць! ідуць і ідуць!

Пяхота рушыла ўперад без супраціўлення (праціўніка). Адпак у нас Іваніцкага, Ільянкова, Плюхіна і Кіртычнага — параніла, а здаецца, ад немцаў ніхто і не страляў. Сваімі недалётамі іх паразіла?... Хлопцы накіраваліся за Одэр. Скрозь парахавы дым выглядае сонца. Устае бадзёры вясенні дзень — бытта нічога і не здарылася. Яшчэ збіваючыся, але ўжо спрабуе свой голас жаўрук...

Бой ужо далёка. Камбат пасылае мяне наводчыкам да Разбекава. Тупаю і надта дзіўлюся — а пад Флатаў камандзірам маёй гарматы быў Разбек.

Даганяю нейкую санчасць. Заблудзіўся, але медыкі нічога не ведаюць. Цікавы малюнак:

Па цэнтральнай дарозе валіць вялізная маса нашых войск. Злева і справа на рухомыя нашыя калоны выганяюць адзіночных кулямётчыкаў — нямецкіх салдат. Яны адурэлі зусім. Кідаюцца туды, сюды, а іншыя з паднятымі рукамі кіруюць да нас, але мала хто на іх звяртае ўвагі.

(Працяг на стар. 8)

ФРАНТАВЫ ДЗЁННІК

(Працяг са стар. 7)

Ноч спалі ў сасонніку спакойна.

18.IV.45 г.

З раніцы перайшлі ў першы эшалон. Наперадзе, паралельна Одэру, рака (Альтодэр). Перад ракой — хутар. Там немцы. Б'ю фугаснымі. Немцы з хутара бягуць. Б'ю па іх асколачнымі.

Цікава.[2])

Едзем да рэчкі. Чатыры гадзіны ляжым на шашы — страляем па танках. Некалькі машын гарыць — хто з нас іх надбіў, паспрабуй разбярыся.

Пад'язджаем да рэчкі. Пераправа.

Па той бок рэчкі. Агнявая.

Наступленне. Пяхота пайшла.

Ага, унь дзе прамушка іхняя, якая па нас лупіла! Пасылаю шэсць снарадаў.

Накры-ыў-ў!!!

Маёнтак. Агнявыя перад паляной. Агнявыя — намецкія. фрыцы пакінулі паляну гадзіну таму. Унь валяецца акрываўлены папяровы бінт, нанікеляваныя нажнічкі, пярэстая плашч-палатка, некалькі „панцэрфаўстаў". Нажнічкі хаваю сабе ў сумку, бяру палатку, выкідваю бінты, падганяю ровікі пад свой густ. Устанаўліваем гармату.

Паляну раптам перасякае зноў рота фрыцаў у стракатых плашч-палатках. З усяе батарэі толькі я паспяваю паставіць гармату на агнявую. Пакуль кручу рычагі ствала, паспеў заўважыць — параніла ў жывот малодшага лейтэнанта, камандзіра нашага ўзвода. Шкада хлапца. Культурны быў чалавек, справядлівы, добры — ленінградзец. Не паспеў завучыць яго прозвішча...

Ствол наведзены. Немцы ўсё бягуць — як бы спецыяльна высыпалі перад маёй гарматай. Бяру прыцэл — пералёт! Другі снарад — міма! Трэці — у самую гушчу. На вачах батальёнаў пяхоты выбух (асколачнага снарада) зноў падымае немцаў у паветра...

Усе рагочуць. Радасна на душы — герой, куды там!

Рухаемся далей. Танкі выходзяць на аператыўную прастору. Абарона на гары перад чыгункай, дзе нас напэўна зменяць ды адвядуць у другі эшалон.

Аляксей Карпюк

---

[1]) Відаць, на нашым участку 1-га Беларускага фронту шырокавядомыя падзеі разгарнуліся на суткі пазней, чым на іншых. А магчыма, я збіўся ў датах — усё ж такі быў толькі салдатам і значэння для мяне яны вялікага не мелі.

[2]) З-за лянoты не апісаў важнае здарэнне. Нават цяпер памятаю, як перад гараматай выскачыла вялікая група немцаў. Удалося яе лёгка разграміць. Біў прамой наводкай. Выбухамі снарадаў гітлераўцаў высока падкідвала.

Абрад сватання, як правіла, працягваўся каля дзвюх гадзін, хаця, зразумела, былі адступленні ад гэтай нормы.

Калі ўвесь ход абраду сведчыў аб ахвоце абодвух бакоў прадаўжаць вясельныя захады, тады маршалак вымаў з торбы прывезены хлеб і клаў яго на стале. У сваю чаргу маці дзяўчыны ўручала маршалку свой хлеб, які госці забіралі з сабой. Такі рытуальны хлеб называўся на Беласточчыне „мінельнікам".

У многіх беларускіх вёсках ускодняй Беласточчыны сваты, пасля ўдачнай фіналізацыі ўсяго мерапрыемства, дамагаліся ад гаспадароў ручнікоў. Такія, перавязаныя цераз плячо ручнікі былі доказам удачлівых захадаў і пазвалялі сватам з паднятай галавой ісці або ехаць праз сваю і чужыя вёскі.

У некаторых мясцовасцях з раёна Нарвы дзяўчаты пасля таго, як сваты пакідалі хату, хапалі венік і замяталі падлогу. Незвычайнасць заключалася ў тым, што замяталі не ў напрамку парога, але наадварот, у сярэдзіну хаты, „каб не вымецці вяселля" і каб з другога боку звабіць дахаты яшчэ большую колькасць сватоў, што давала магчымасць як найлепшага выбару сярод канкурэнтаў.

Здараліся выпадкі, што да той самай дзяўчыны ў адзін вечар прыходзіла двух сватоў, а на працягу года нават некалькі дзесяткаў. Вялікая колькасць сватоў узмацняла ўпэўненасць і гордасць дзяўчыны, яе перакананне ў сваёй выключнай вартасці. У такой сітуацыі магла яна „выбіраць і перабіраць". Вядома, што здараліся розныя

выпадкі. Бывала так, што такая атракцыйная дзяўчына сапраўды выбірала сабе добрага мужа. Аднак здараліся выпадкі і цалкам адваротныя. Некаторыя „выбіралі" і „перабіралі" доўга і або пападалі на вельмі кепскага мужа або нават заставаліся ў старых дзеўках. Характэрнае ў гэтым аспекце выказванне пажылой жыхаркі вёскі Меляшкі, якая прасіла, каб не публікаваць яе прозвішча:

„Божа мой, Божа, як гэта ж усё на свеце несправядліва. Бывало, адна дзяўчына, здаецца, і ўсё ў парадку, і хароша, і працавіта, і не распусна, а ёй ніяк на сватоў не вязе і канец, хоць ты рыгні! А другая табе і ветранна і круцель з яе такі, што не дай Бог — а да яе тыя сваты проста ў дзверы ломяцца, проста ручнікоў не можа надацца.

А было яно, саколіку, па-рознаму. Бывало так, што такая ганаровая выбірала сабе добрага мужыка, і багатага, і харошага, і працавітага, і вернага; а бывало і такое, што пападала, як не тут кажучы, як носам у гаўно. Здавалася перад шлюбам, што ён праўдзівае золата, а после шлюбу настаяшчэ гаўно. А бывало і такое, што такая ганарова перабірала, перабірала і ўсё ёй здавалася, што з тымі сватамі і канца не будзе, аж тут, на табе, перасталі прыходзіць і от такая і аставалася ў старых дзеўках, от як бывало, саколіку. А чом гэта вам усё так моцно хочацца ведаць пра тое, што калісь было, можа вы які шпіён, або што?"

Наогул аднак дзяўчаты і іх бацькі даволі хутка рашаліся на вяселле і таму драматычныя сітуацыі, хаця і здараліся, то ўсё ж былі даволі рэдка.

А. Баршчэўскі

РАСЛІНА МЕСЯЦА

Легенда пра паходжанне назваў месяцаў кажа, што верасень — гэта той час, калі цвітуць верасы. Мабыць, калісьці так і было, але, на жаль, цяпер на Беласточчыне верасы цвітуць у жніўні, а нават ужо ў канцы ліпеня. У мінулую нядзелю быў я каля Каралёвага Маста — усюды ў верасе ўжо даспяваюе насенне.

У Польшчы, відаць, толькі ў гарах верас цвіце яшчэ ў верасні. Перасунуўся ў часе наш каляндар, лісці ападаюць ужо ў кастрычніку, а не толькі ў лістападзе, а верас цвіце ў жніўні. Напэўна, прыдалася б наступная папраўка календара, падобная на тую, што зрабіў у 1582 годзе папа рымскі Грыгорый XIII, якая па сённяшні дзень застаецца прычынай таго, што тыя самыя святы каталіцкія і праваслаўныя святкуем у іншым часе. Вось як яно: яшчэ першая папраўка належна не ўвайшла ў жыццё, а прырода ўжо падказвае, што трэба рыхтавацца да наступнай.

Паводле прынятага ў „Таямніцах" правіла, заўсёды пішу я пра тую расліну, якую ў дзень выхаду „Нівы" можна знайсці і назбіраць. Верас не цяжка знайсці, але збіраць яго, на жаль, ужо позна. Шкадую, што гэтак сталася, але ж, дарагія чытачы, ці пра верас прыстойна пісаць у іншым месяцы, як не ў верасні?

Верас звычайны (лацінская назва — Colluna vulgaris, wrzos pospolity — па-польску, вереск обыкновенный — па-руску) — гэта вечназялёная, шматгадовая расліна, ён даўным-даўно ўжываецца ў народнай медыцыне і хатняй гаспадарцы.

Лячэбныя ўласцівасці маюць кветкі верасу. Аднак яны вельмі дробненькія і таму збіраюць іх разам са сцяблом. Збіраць іх вельмі проста: найлепш скасіць касою, або зрэзаць вялікім вострым нажом. Зрэзанае зелле верасу, так сама як і іншыя зёлкі, сушыць у цені, у прадуўным месцы, разасланае тонкім пластом на паперы або палатне. Высушаны верас найлепш захоўваць у кардонный каробцы.

Сучасная медыцына пацвердзіла мачагоннае, супрацьзапаленчае і сцягваючае дзеянне злучэнняў, якія знаходзяцца ў кветках верасу. Напаранні верасу прымяняюць у „працяглых катарах (нежыце) мачавога пузыра, нырачных лаханак (меднічак) катары страваводу, лёгкім паносе і недастатковым выдзяленні страўнікавага соку. Разам з іншымі лячэбнымі зёлкамі таксама пры камянях у нырках і жоўцевым пузыры" (А. Ажароўскі).

Напаранне можна нарыхтаваць хатнім спосабам: адну сталовую лыжку зёлак верасу заліць дзвюма шклянкамі кіпетню; піць, як параіць лекар, 2—6 разоў у дзень па трэцяй частцы шклянкі.

Крыху большыя порцыі напарання з верасу дзейнічаюць наркатычна і прымяняюцца ў лячэнні стану нервовай узбуджанасці і бяссонніцы.

У народнай медыцыне зелле верасу калісьці ўжывалі таксама пры прастудзе, перапалоху, рэўматызме і хваробах нервовай сістэмы. Рэкамендавалі не столькі піць напаранне, колькі прымаць ванны з зёлак.

Дзедка С. Л., ляснік-пенсіянер з Нараўкі, ужо доўгія гады гэтакім спосабам лечыць свае недамаганні. Як толькі яго пачынае „ламаць", ён парыць зёлкі і прымае ванну. Такім чынам аблягчае болі і, хоць яму ўжо далёка за „семдзесят", ён яшчэ рухавы чалавек!

— Што я рабіў бы, калі б не мае зёлкі?! — паўтарае ён больш за дзесяць год.

Кветкі верасу прыгодны таксама на зёлкавыя гарбаткі (найлепш як адзін з дадаткаў), а таксама для нарыхтоўкі налівак і вінаў. Цэлую расліну ўжываюць для фарбавання скураў на жоўты колер.

У Галандыі і Даніі верас ужываюць для нарыхтоўкі кармавой (пашавай) мукі для быдла, асабліва карысная яна маладняку.

Верас — добры меданос. Пчолы збіраюць каля 200 кг мёду з аднаго гектара верасу. Верасовы мёд усё ж цёмны, гаркаваты на смак, павольна крышталізуецца, цягучы.

У агародах верас вырошчваюць як дэкаратыўную расліну.

Б. Паскробка

Мал. Б. Альшэўскага

ЗОРКА

СТАРОНКА ДЛЯ ДЗЯЦЕЙ

Замест таго, каб сядзець на сумным уроку арыфметыкі, нам выпала ўдача капаць бульбу. Калі ўдумацца, капанне бульбы — цудоўны занятак у параўнанні з рознымі там множаннямі лікаў, калі нельга нават голасна высмаркацца, ані патузацца з сябром (хто каго паваліць), ні свіснуць праз пальцы.

Вось чаму мы ўсе, і хлопцы і дзяўчаткі, выдурняліся, як маглі, апынуўшыся замест сумнага класа пад чыстым вераснёвым небам.

Дзянёк стаяў, як рэдка, ціхі, цёплы, залаты з блакітам, калі не лічыць чорнай зямлі пад нагамі, на якую мы не звярталі ўвагі.

Галоўнае выдурнянне заключалася ў тым, што на гнуткі прут мы насаджвалі цяжкі камячок зямлі, і размахнуўшыся, кідалі камячок — хто далей. Гэтыя камякі (а часам у рух ішла і бульба) ляцелі так высока і далёка, што хто не бачыў, як яны лётаюць, той уявіць сабе гэтага не можа. Часам у сінюе неба ўзбівалася разам некалькі камячкоў. Яны пераганялі адзін другога, усё змяншаючыся і змяншаючыся, так што нельга было ўжо дапільнаваць, чый камячок узнёсся вышэй усіх або ўпаў далей.

Я нахіліўся, каб зляпіць камячок, як раптам пачуў моцны ўдар паміж лапаткамі. Рантоўна выпраставўшыся і агляну́ўшыся, я ўбачыў, што па баразне бяжыць ад мяне Віцька з тоўстым прутом у руцэ. Значыць, замест таго, каб кінуць свой камяк у неба, ён падкраўся да мяне ззаду і ўдарыў мяне камяком, насаджаным на прут.

Шмат праменістых сонейкаў заблішчала ў мяне ў вачах, а ніжняя губа здрадніцка задрыжэла: так бывала заўсёды, калі даводзілася плакаць. Не тое, каб нельга было вытрымаць болю. Наколькі я памятаю, я ніколі не плакаў ад фізічнага болю. Ад яго можна крычаць, качацца па траве, каб палягчэла, але не плакаць. Затое лёгка набягалі слёзы на мае вочы ад найменшай крыўды або несправядлівасці.

Ну, за што ён цяпер мяне ўдарыў? Галоўнае, спадцішка падкраўся ззаду. Нічога дрэннага я яму не зрабіў. Наадварот, калі хлопцы не хацелі прымаць яго ў гульню, я першы заступіўся, каб прынялі. З таго часу, калі высвятлілася, што я значна дужэйшы за яго, нас перасталі напускаць аднаго на другога. Чаго ж тут напускаць, калі ўсё вядома! Апошні раз мы пабіліся гады два назад, час ужо было забыцца аб гэтым.

Уладзімір Салаухін

МСЦІЎЦА

Ні адзін чалавек на загоне не заўважыў маленькага здарэння: па-ранейшаму ўсе збіралі бульбу. Але я ўжо не бачыў ні бульбы, ні сонца, ні неба. У горле стаяў горкі камяк, на душы было чорна ад крыўды і злосці, а ў галаве паявілася думка адпомсціць Віцьку, ды так, каб на другі раз і не прабаваў.

Хутка даспеў план помсты. Праз некалькі дзён, калі ўсё забудзецца, я, нібы нічога і не было, паклічу Віцьку ў лес на цяпельца. А там у лесе і наб'ю морду. Проста і добра. Во ён спалохаецца адзін у лесе, калі я скажу яму: „Ну што, трапіўся мне на вузкай сцежцы?“ Не, я ззаду біць не буду, я яму дам проста ў нос. А можа адплаціць яму, як ён? Раз ён мяне ззаду — значыць, і я яго ззаду. Толькі ён нахіліцца, а я як трэсну яго па вуху, каб загуло па ўсёй галаве. Ён павернецца, і тады я яму скажу: „Ну што трапіўся на вузкай сцежцы?“ А потым ужо і ў нос...

У запланаваны дзень і час, на вялікім перапынку, я падышоў да Віцькі. Затоеную хітрасць не так проста схаваць. Здавалася б, што тут такога: запрасіць аднагодка пасядзець у лесе пры вогнішчы. Звычайна, умаўляемся аб гэтым мімаходам, ніякага хвалявання быць не можа. На гэты раз я хваляваўся. Нават у горле зрабілася суха, ад чаго голас зрабіўся глухі і нібы чужы. А рукі давялося схаваць у кішэні, таму што яны раптам ні з таго, ні з сяго задрыжэлі.

Віцька паглядзеў на мяне падазрона. Яго адстаўўшыя вушы, над якімі віселі саламяныя валасы, пачырванелі.

— Ды ўжо... Я ведаю, ты біцца будзеш. Адплачваць.

— Што ты, я даўно забыўся. Проста раскладзем цяпельца. А то, калі хочаш, палкі будзем выпальваць, а потым размалюем іх. У мяне ножычак востры, учора навастрыў.

Між тым мая сітуацыя заблыталася. Адна рэч — неспадзявана заманіць у лес і там стукнуць па вуху: „нябось ведае кошка, чыё сала з'ела“, а другая — увесь гэткі разгавор. Калі б Віцька аднекваўся, адмаўляўся, а потым неахвотна пайшоў, было б куды прасцей. А то пасля маіх слоў ён усміхнуўся ад вуха да вуха (рот у яго такі — якраз ад вуха да вуха) і радасна згадзіўся:

— Добра, давай пойдзем.

„Я табе пакажу „пойдзем“! — падумаў я.

Пакуль ішлі да гары, я ўсю дарогу стараўся ўспамінаць, як ён ні за што ўдарыў мяне, і як мне балела, і як мне было крыўдна, і як я цвёрда вырашыў яму адплаціць. Я так дакладна і вобразна ўяўляў сабе, што спіна зноў забалела, як і тады, а ў горле зноў стаў горкі камяк, і нават ніжняя губа па-

(Працяг на стар. 10)

Марыя Аліферук з Ляўкова, лаўрэатка конкурсу „Беларуская песня — 85“ для школьнікаў, са сваёй старэйшай сястрой Аняй.

Фота Я. Чэрнякевіч

Яраслаў Пархута

КАТЫ ЮШКУ ВАРЫЛІ

КАЗКА

Сабраліся аднойчы каты з усяго сяла і пайшлі на раку рыбу лавіць. Налавілі яны рыбы, і кот Мітрафан, які быў старшы сярод іх, запытаўся:

— Смажыць будзем ці юшку зварым?

— Юшку! Юшку! — закрычалі ўсе каты.

Хто пабег у сяло па кацёл, хто скроб рыбу, хто агонь распальваў — усе пры справе былі. Нарэшце кот Мітрафан апусціў у кацёл плотак, пячкуроў ды яршоў, кінуў туды яшчэ рознай прыправы і сказаў:

— Няхай варыцца! А я прайдуся, адпачну трошкі.

... Закіпае кацёл, дымок над ракою віецца, а пах такі стаіць — ні словамі сказаць, ні пяром апісаць. Кот Базыль не вытрымаў, зачарпнуў з катла апалонікам, пакаштаваў і сказаў:

— Солі, здаецца, малавата.

І сыпануў у кацёл жменю солі.

Не вытрымаў і кот Мікіта, таксама пакаштаваў і таксама сказаў:

— Здаецца, перцу малавата.

І сыпануў у кацёл жменю перцу.

Астатнія каты кінулі хто што мог з прыправы — цыбулі, кропу, лаўровага лісту — і паселі ў чаканні.

Вярнуўся кот Мітрафан, узяў апалонік, сербануў варыва і скрывіўся:

(Працяг на стар. 10)

Харавы калектыў з вёскі Тымянка (гміна Нурэц). Салістка — Бажэна Ключак, вучаніца чацвертага класа. Здымак зроблены ў час фэстыну, які адбыўся ў Літвінавічах у чэрвені гэтага года.

Фота В. Рудчыка

(Працяг са стар. 9)

МСЦІЎЦА

чала, здаецца, уздрыгваць: значыць, я распаліўся і быў гатовы помсціць.

На гары, дзе пачаліся маленькія елачкі, выпаў спрыяльны момант: якраз Віцька, які ішоў спераду, нахіліўся, нешта разглядаючы на зямлі, а вуха яго, быццам яшчэ мацней адстала, так і прасіла, каб я яму стукнуў штосілы.

— Глядзі, глядзі, — сказаў Віцька, паказваючы круглую норку ў зямлі. Яго вочы гарэлі ад цікаўнасці. — Чмель адтуль вылецеў. Давай раскапаем? Можа, там мёду поўна?

„Няхай сабе, гэту норку раскапаем, — вырашыў я, — потым я ўжо з табою палічуся".

— Трэба выразаць вострыя лапаткі, а імі і капаць зямлю. Нож узяў?

Раз-два мы зрабілі сабе па добрай лапатцы і пачалі капаць. Дзёрн тут быў такі моцны, што мы зламалі свае лапаткі, потым выразалі новыя, а потым ужо дабраліся да мяккай зямлі. Але ніякага мёду, нават чмялінага гнязда там не было. Можа, калісьці тут і сапраўды вадзіліся чмялі, але не цяпер. А чаго лазіў туды чмель, якога бачыў Віцька, мы так і не даведаліся.

На ўскраіне лесу мы наткнуліся ў траве на купку рыжыкаў. Зноў першы ўбачыў Віцька, нездарма ў яго вочы, як сподкі.

Моцныя, чырвоныя, крамяныя, раслі грыбы ў зялёнай траве. І хоць цэлы дзень грэла сонца, яны ўсё роўна былі халодныя, як жабы. У вялікім рыжыку ў сярэдзіне стаяла чыстая вадзічка, быццам яе наліў нехта для прыгажосці. Падсмажыць бы іх на палачцы, ды шкада, што солі няма. Вось бы добра паелі!

— Пайшлі па соль! — запрапанаваў Віцька. — Ці ж доўга прабегчыся! Добра было б яшчэ і па яйку ў маці ўзяць.

„Пайшлі па соль! — думаў я, падгараваючы па-ранейшаму свой злачынны помысел. — Толькі не думай, што ўсё так скончыцца. Калі вернемся, я табе абавязкова дакладу, ты сваё дастанеш!"

Мы прынеслі соль і два яйкі.

— Цяпер давай ямку капаць.

У ямку паклалі яйкі, засыпалі іх зямлёю, і на гэтым месцы пачалі разводзіць цяпельца. Ад агню зямля нагрэецца, яйкі ў ёй цудоўна спякуцца. Застанецца патрымаць іх трошкі ў попеле каля гарачага вуголля, каб прапахлі дымам для лепшага смаку.

Спачатку мы запалілі невялікую сасновую галінку, пушыстую, але высахлую, з чырвонымі іголкамі. Яна ўспыхнула ад адной запалкі і гарэла так, быццам гарэць для яе — вялікая радасць, гэта значыць, што няма нічога лепшага, чым згарэць у нашым цяпельцы. Яна, здавалася, нават не гарэла, а танцавала, як дзяўчынка ў ярка-чырвонай суконцы. (Калі ўдумацца, Віцька не такі ўжо кепскі хлопец, і ў лесе з ім цікава, толькі навошта ён тады мяне трэснуў паміж лапатак! Цяпер трэба будзе чакаць, пакуль дапалім вогнішча.)

На гаручую сасновую галінку мы пачалі класці тонкія сухія галінкі. Паступовa пайшлі голькі таўсцейшыя, і наша вогнішча разгарэлася роўным моцным полымем.

Тут мы ўзяліся за рыжыкі. Калі Віцька насаджваў свой першы рыжык, мне прыпомніўся цяжкі камяк зямлі, якім ён тады мяне пачаставаў, і я падумаў, ці не лепш мне цяпер з ім зрабіць парадак, але вырашыў, што гэта заўсёды паспею, і пачаў насаджваць свой рыжык.

Рыжыкі тапіліся ў агні, соль на іх плавілася і ўскіпала пухіркамі, нават нешта з шыпеннем капала ў агонь, ні то соль, ні то грыбны сок.

Мы з'елі ўсе рыжыкі, але нам хацелася яшчэ, такія яны былі смачныя і пахучыя. Ды і соль заставалася, не выкідаць жа яе. Давялося зноў ісці па грыбы.

Калі мы раскопвалі яйкі, з зямлі ішла пара — настолькі яна нагрэлася і прапарылася. Ці ж трэба казаць, як цудоўна спякліся яйкі! Мы з'елі з імі рэшткі солі. Ніколі я не еў такіх смачных яек. (Вядома, гэта Віцька прыдумаў пячы яйкі. Заўсёды ён нешта такое прыдумае, нездарма вушы тырчаць у розныя бакі.)

Ну што ж, вось і цяпельца дагарае, зараз пойдзем дадому і тут я буду змушаны... Што б такое яшчэ прыдумаць, каб не ісці яшчэ адразу дадому.

— Бяжым на рэчку, — кажу я Віцьку. — Памыемся там, бо во як перамазаліся. Вадзічкі пап'ем халоднай.

Усё пад рукой у нашай вёсцы: лясок дык лясок, рэчка дык рэчка. Мы па калена заходзім у светлую цякучую ваду, якая цяпер вельмі халодная, у канцы верасня, нахіляемся над вадой і п'ем яе вялікімі смачнымі глыткамі. Праз ваду відаць рачное дно — каменьчыкі, травінкі, пясочак.

Ну вось і напілі і памыліся. Больш рабіць няма чаго, трэба ісці дадому. У мяне ў сярэдзіне пачынае ныць і ссаць. Віцька даверліва ідзе спераду. Яго вушы тырчаць у розныя бакі: чаму не замахнуцца і стукнуць?

Чаму? А вось паспрабуй, і акажацца, што гэта вельмі няпроста — ударыць чалавека, які даверліва ідзе спераду.

Ды я і злосці ўжо ў сабе не чую. Так добра на душы пасля таго цяпельца, пасля той рэчкі! Ды і Віцька, так сапраўды, не кепскі хлопец, — заўсёды нешта цікавае выдумае! Прыдумаў вось яйкі прынесці...

Няхай! Калі ён яшчэ раз стукне паміж лапатак, тады я яму ўжо задам! А цяпер — няхай!

Мне зрабілася лёгка на душы ад прыемнага рашэння: не біць Віцьку. І мы заходзім у сяло як лепшыя дружбакі.

Для самых маленькіх

Тамара Харлан

ЯК РЫГОРКА РЭХА ШУКАЎ

Крыкнуў Рыгорка
У бочку пустую.
І у адказ
Тое самае чуе.
Песню завёў —
Хтось Рыгорку крыўляе.
Міг —
І Рыгорка у бочку шмыгае,
Мацае дно.
Не знаходзіць нічога.
„Крыху пачакаю", —
Сон крапае малога.
Спіць ён ды чуе,
Як бразгае брамка,
Як па двары
Ідзе з вёдрамі мамка.
Выліла ў бочку
Вадзіцы вядзёрка.
— „Ай-яй-яй-яй!" —
Мокры ўскочыў Рыгорка.

ПРА ЛЯЛЬКУ

Захварэла лялька
У маленькай Галькі:
Наступіла кошка
Лялечцы на ножку.
Стогне, плача лялька,
Разам з ёю Галька
„Вазьму рэмень — злую
Кошку адлупцую.
Дам табе пілюлі..."
Люлі, люлі, люлі...

МАРЫ ГУЛЬТАЯ

Паляцець бы да зорнага
неба.
Пабываць бы на іншай
планеце.
Можа, у школу хадзіць там
не трэба,
Можа, двоек не ставяць
Там дзецям?
Можа, спяць яны
Моцна уранку,
Потым з сонейкам
У жмуркі гуляюць,
І, як я,
Па пісьму і чытанках
Столькі двоек
Не зарабляюць.
Можа ім
Невядома лянота,
Што ніколі
Мяне не кідае.
Далі б зорнага мне
Самалёта
Пашукаць,
Дзе яшчэ ёсць гультаі.

ПАЗНАЁМІМСЯ

* * *

СССР г. Ростов-на-Дону, пер. Самарский, 7/1. Радченко Оле. 5 клас.

* * *

Латвийская ССР, 229600, г. Елгава, ул. Фёдорова, 5, кв. 15. Семегович Лена. 7 клас.

* * *

СССР, 357415, г. Железноводск, ул. Космонавтов, 28, кв. 7. Харитоновой Юлии. 13 год.

* * *

СССР, 300012, г. Тула, ул. Обручева, 1/6, кв. 161. Щербаковой Лиане. 15 год.

* * *

СССР, 300041, г. Тула, ул. Советская, 18„А", кв. 37. Кулагину Андрею. 14 год.

* * *

СССР, 346555, Ростовская обл., г. Шахты, п/о Майское, 2-е отд. 7-га сов. Кулаковой Нине. 13 год.

* * *

СССР, 309740, Белгородская обл., Ровенский район, п. Ровеньки, ул. Гагарина, 41. Цёжиной Наде. 8 клас.

* * *

СССР, 343400, Донецкая обл., г. Артёмовск, ул. Чайковского, 7, кв. 89. Холоду Сергею. 13 год.

* * *

СССР, 197183, г. Ленинград, Набережная Чёрной Речки 20-59, Кудрявцевой Рите. 6 клас

* * *

СССР, 150061, г. Ярославль, Архангельский проспект, 5, кв. 7. Ермаковой Ире. 4 клас.

* * *

Грыгарук Бажэна, 5 клас, і Грыгарук Дарота, 3 клас, 17-208 Клейнікі, дом 53/3, Беластоцкае ваяводства.

* * *

СССР, 614039, г. Пермь, Комсомольский проспект, 69/32. Курочкиной Тане. 7 клас.

* * *

СССР, 347600, г. Сальск, Ростовской обл., ул. Трудовая, 24. Щелоковой Вере. 7 клас.

* * *

СССР, 347600, г. Сальск, Ростовская обл., ул. Горького. 18„А", Афоньевой Марине. 8 клас.

* * *

БССР, 220036, г. Мінск-36, вул. Волаха, 10, кв. 24. Іра Шпілеўская. 3 клас.

(Працяг са стар. 9)

КАТЫ ЮШКУ ВАРЫЛІ...

— Нешта не тое. Відаць, вады малавата.

І лінуў у кацёл паўвядзерца вады.

А зварылася юшка, пабралі каты лыжкі — пачалі частавацца.

— Несмач! — першым сказаў кот Базыль.

Яго падтрымаў кот Мікіта:

— На сабаку выліць!

— На мыла такога юшкавара! — абурыліся і астатнія каты і пакідалі лыжкі.

Засмуціўся кот Мітрафан, адбегся ў кусты, пажаваў валяр'янкі, трошкі супакоіўся і крыкнуў адтуль:

— Трэ было самім варыць!

І пайшоў назад у сяло.

Каты пачалі сварыцца, абвінавачвалі адзін аднаго ў самых страшных грахах.

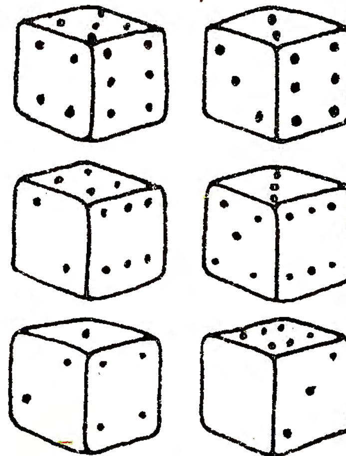
— Ты, валацуга, навошта солі дасыпаў? — наступаў на ката Базыля кот Мікіта.

— Сам валацуга! — агрызаўся кот Базыль. — Навошта з перцам палез?

Адным словам, да ночы грызаліся...

З тае пары каты не дружаць, на рыбалку ходзяць паасобку і юшкі не вараць.

АДГАДАНКА

Колькі кропак павінна быць на чыстым баку шостай косткі?

Адрас рэдакцыі: „Зорка", 15-950 Białystok, ul. Wesołowskiego 1

Piątek 13 IX — 9.30 Domator. 9.35 Domowe przedszkole. 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Kryptonim Trianon" (6). 11.15 Domator. 11.25 Poczta Domatora. 12.50 Kandydaci na posłów. 16.25 Program dnia + DT. 16.30 Dla dzieci: Załoga 3. 16.55 Dla dzieci: Piątek z Pankracym. 17.20 DT. 17.30 Żyć w krajobrazie. 17.50 Piłkarska kadra czeka. 18.05 Bez próby. 19.00 Dobranoc: „Pająk Chwat, wszystkich brat". 19.10 Studium. 19.30 Dziennik. 20.00 Monitor Rządowy. 20.30 „Kryptonim Trianon" (6) — film TV ZSRR. 21.40 Żniwa 85. 21.50 DT. 22.10 Interstudio. 23.10 Chris Barbet — Jazz and Blues Band, cz. 2 (Złota Tarka 84). 23.45 DT.

Sobota 14 IX — 9.00 Sobótka oraz film z serii „Domek na prerii" (2). 10.30 DT. 10.35 Co się dzieje. 10.50 Lista przebojów — Propozycje. 11.00 Koledzy Leonarda — pr. publ. 11.30 Antologia dramatu powszechnego. Mikołaj Gogol — „Ożenek". 13.05 Świat z bliska. 13.30 Co się dzieje? 13.40 W świecie ciszy. 14.00 Studio M. 14.30 Spotkanie po latach. 15.00 DT. 15.10 „Po prostu wyjedź w Bieszczady" — program rozrywkowy. 16.05 „Wielka miłość Balzaka" (7 — ostatni) — serial TP. 17.00 Leonard Buczkowski. 17.30 Studio Sport. 18.20 Losowanie Dużego Lotka. 18.30 Kraków. 19.00 Dobranoc: „Bolek i Lolek na wakacjach". 19.10 Z kamerą wśród zwierząt. 19.30 Dziennik. 20.00 „Urodziłaś się piękna" — film obycz. prod. USA. 21.35 Czas. 22.25 Wiadomości Sportowe. 22.35 DT. 22.40 Lęki — program poświęcony twórczości M. Choromańskiego. 23.10 Zaproszenie do piekła — horror prod. ang.

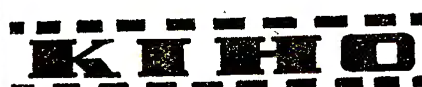
Niedziela 15 IX — 7.25 Wszechnica Rodziny Wiejskiej. 7.45 Alarm przeciwpożarowy trwa. 7.55 Po gospodarsku. 8.15 Program dnia. 8.20 Tydzień. 9.00 Teleranek oraz film z serii „Latający Czestmir" (3). 10.30 DT. 10.35 Na ziemi i w głębinach — film dok. prod. hiszp. 11.05 Zakopiańskim szlakiem Witkacego. 11.25 Siedem anten. 12.10 Koncert Życzeń. 12.55 DT. 13.00 Dożynki. 15.30 Teatr Młodego Widza. Kornel Makuszyński „Skrzydlaty Chłopiec" (2). 16.40 Skarbiec. 16.50 Blok artystyczny. 18.20 Antena. 19.00 Wieczorynka: „Mali mieszkańcy wielkich gór". 19.30 Dziennik. 20.00 Powrót do Edenu — serial prod. austral. 21.00 Pegaz. 21.40 Wyniki totolotka. 21.45 Sportowa Niedziela. 22.30 Nowi romantycy piosenki francuskiej. 23.20 DT.

Poniedziałek 16 IX — 16.25 Program dnia. DT. 16.30 Dla młodych widzów: Encyklopedia TDC. 16.55 Dla młodych widzów: Zwierzyniec. 17.20 DT. 17.30 „Stawka większa niż życie" (3) — serial TP. 18.30 Echa Stadionów. 19.00 Dobranoc: Gueguel i listonosz". 19.10 Laboratorium. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 Teatr Telewizji na świecie. W. Szekspir „Poskromienie złośnicy". 23.10 DT.

Wtorek 17 IX — 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany „Oshin" (2) — serial prod. japońskiej. 11.10 Domator. 11.20 10 minut z kandydatem. 16.25 DT. 16.30 Akademia Muzyczna. 16.55 „Cojak" — program dla dzieci. 17.20 DT. 17.30 Gazeta rolnicza. 18.00 Informator Wydawniczy. 18.15 Radar. 18.35 Imieniny w Nawodnej — film dokum. 19.00 Dobranoc: „Kaczanek i kukurydza". 19.10 Diagncza. 19.30 Dziennik. 20.00 Czas wyborów. 20.30 „Oshin" (2) — serial prod. japońskiej. 21.30 DT. 21.50 Spór o panią Hańską. 22.50 Lista przebojów muzyki poważnej. 23.10 DT.

Środa 18 IX — 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „Planeta Krawiec" — film prod. polsk. 16.25 DT. 16.30 Tik-Tak. 16.55 Puchar Europy w piłce nożnej: Górnik Zabrze — Bayern Monachium. 18.50 Prosty rachunek — program Urzędu Gospodarki Materiałowej. 19.00 Dobranoc: „Porwanie Baltazara Gąbki". 19.10 Archiwum XX wieku: „Dzień przed Sarajewem". 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „Planeta Krawiec" — film prod. polsk. 21.40 DT. 22.00 Wyniki Totalizatora. 22.05 Poczta obywatelska. 22.50 Studio Sport — relacja z Mistrzostw Polski w boksie. 23.20 DT.

Czwartek 19 IX — 10.00 DT. 10.10 Film dla II zmiany: „07 zgłoś się" (1) — serial prod. TVP. 16.00 DT. 16.05 Tydzień na działce. 16.30 O mnie, o tobie, o nas — magazyn szkolny oraz film „Był sobie człowiek" (3) — dok. prod. franc. 17.20 DT. 17.30 Mieszkać. 17.50 Rzemieślnicy. 18.05 Magazyn lotniczy. 18.30 Sonda. 19.00 Dobranoc: „Był raz tata". 19.10 Sejmy i sejmiki. 19.30 Dziennik. 20.00 Publicystyka. 20.15 „07 zgłoś się" (1) — film prod. polsk. 21.25 DT. 21.15 Pokój 408. 21.45 Studio Sport. 22.45 DT.

Bielsk Podl. Na ringu — rumuń. 17—18. Zwykli ludzie — USA 21—22.

Czeremcha Akcja pod Arsenałem — pols. 18. Bołdyn — polsk. 21—22.

Hajnówka Koncert — polsk. 16. Braterstwo krwi — węg. 17—19. 1941 — USA 20—22.

Michałowo Cichy zaułek — chiński 17—18. Ręce do góry — pol. 19—20. Gangsterzy

Mielnik Ulica graniczna — pol. 18—19. szos — kanad. 21—22.
Mężczyzna niepotrzebny — pol. 21—22.

КЛОПАТЫ З ВУГАЛЕМ

Ад нейкага часу прыкмячаецца нерытмічная пастаўка вугалю на чыгуначны склад топліва ў Чаромсе. Вядома, што Чаромха з'яўляецца буйным чыгуначным цэнтрам на Беласточчыне. Кожны год тысячы чыгуначнікаў купляюць сабе вугаль. Даўней не было з гэтым клопатаў, а цяпер бываюць. Прышлюць вагон ці два вугалю і трэба нанач ісці ў чаргу, каб крыху прыхваціць. інакш адыдзеш з нічым. А што будзе восенню ці зімою, калі больш вугалю трэба людзям? Будзе Садома і Гамора.

Бачаць гэтую праблему ўсе чыгуначнікі, бачыць і адміністрацыя Чаромхі. Сказаў мне нядаўна I сакратар вузлавога камітэта партыі Лявон Ляскоўскі, што трэба будзе пасылаць дэлегацыю чыгуначнікаў з інтэрвенцыяй у Катовіцы. Ці аж да такіх мераў трэба прыбягаць, каб атрымаць належны працаўніку вугаль? (ус)

Пілікі. Гміннае праўленне ЗСМП і гмінная рада ЛЗС сарганізавалі ў Піліках спартакіяду. Удзел прыняло 164 спартсмены, у тым 52 дзяўчыны.

Сярод дзяўчат найхутчэй бегае на 800 метраў Івона Екацярынчык з Пілікаў, з хлопцаў — на 1500 метраў Андрэй Дуб з Дубляжына. У сяткоўцы выйгралі дзяўчаты з Пілікаў, а хлопцы — з Мокрага.

Наймацнейшымі ў гіры і ў перацягванні шнура аказаліся хлопцы з „Трансмлеча" ў Бельску.

Кубак начальніка Бельскай гміны здабыў „Трансмлеч" з Бельска, кубак гміннага праўлення ЗСМП — дзяўчаты з Пілікаў, а кубак рады ЛЗС — хлопцы з Мокрага.

Пасынкі. Тут адбылася спартакіяда на кубак ВКУ ў Бельску. Удзел прыняло 8 камандаў ЛЗС: з Дубляжына — дзве каманды, з Гацькоў, з Парцава, з Пасынкаў — дзве каманды, з Праневічаў і з Райска.

Перамаглі: у стралянні — Дубяжын I, у кіданні гранатай — Пасынкі I, у бегу на 2000 метраў Андрэй Дудзіч з Пасынкаў I, у падыманні гіры — Алёша Чэчуга з Райска, у перацягванні шнура хлопцы з Парцава, у кіданні лёткай — Януш Дудзіч з Пасынкаў, у футболе — хлопцы з Дубяжына. Кубак ВКУ заваявалі Пасынкі.

Андрэй Гаўрылюк

СТОНКА ПАД АХОВАЙ

Сёння я хачу расказаць аб бульбе, якая неабходна для нашага чалавека. Надумаў я: пасаджу крыху больш бульбы. Калі не прадам дзяржаве, то, можа, дам сваім дзецям, якія пайшлі на лёгкі хлеб у горад. А калі не дам дзецям, то ўкармлю парсючка і дзецям дам па чацвяртушцы — то хоць святам будуць наведваць мяне. Я вельмі ва ўсім памыліўся. Ні дзяржаве бульбы не будзе, ні дзецям.

Сяляне нашай вёскі часценька ездзілі ў сельскагаспадарчы гурток у Нарве, каб тыя прыехалі апырскаць бульбу ад стонкі. Але кіраўніцтва гуртка было так глухое — адным вухам слухала, другім выпускала. Некаторыя аднавяскоўцы прымянілі старажытны спосаб. Куплялі азатокс і сыпалі ў панчоху, ды так і апылялі свае палі з бульбай і са стонкай. Што ў мяне з гэтага выйшла? Я крышку абсыпаў сваю бульбу гэтым азатоксам з панчохі, а далей, адчуўшы сябе вельмі кепска, пабаяўся, каб зусім не атруціцца, бо лекары мне забаранілі сутыкацца з усімі хімікатамі. Праз тыя хімікаты я ўжо не адзін раз быў у бальніцы і аднойчы праляжаў два тыдні ў гарачы рабочы час".

Цяпер у нас стонка свабодна гуляе па полі, па дарогах і нават заходзіць у хату, быццам бы яна была пад аховай, нічога не баіцца.

М. Лук'янюк

„Маю некалькі непрыемных спраў. 1. Выплачвалі эквівалент за вугаль да 31 ліпеня. Ніхто мяне не паведаміў і грошы „вісяць", а мне не даюць. Гэта за малако. 2. Ужо другі тыдзень ганяюся за камбайнам і заўсёды беспаспяхова. У нядзелю 18 жніўня прайшоў буран з градам, збожжа скалаціла. У ПЗУ сказалі, што ніхто з Тарнопаля не паведамляў аб гэтым. Абяцалі, што прыедзе камісія. Збожжа гіне.

Напішыце аб гэтым усім праўду." Уладзімір Гайдук, Тарнопаль.

Андрэй Гаўрылюк з Відава, зайшоўшы ў рэдакцыю, прывёз нам „сардэчны паклон" ад бабулі Яўдолі Белаказовіч, аб цікавым жыцці якой мы пісалі ў артыкуле „Дама з коцікам". Сардэчна дзякуем за памяць і жадаем бабулі далейшага здароўя.

МУЗЕЙНЫ ФОНД

Грамадскі камітэт пабудовы Музея помнікаў беларускай культуры і рэвалюцыйнага руху праводзіць збор грошай на пабудову музея. Ахвяраванні трэба дасылаць на такі адрас:

Bank Spółdzielczy w Hajnówce Nr Konta 905217-1922-132.

У замежнай валюце Narodowy Bank Polski I Oddział w Białymstoku nr rachunku walutowego 5018-24325-151-6787.

Паведамляем таксама, што цэнтры збірання экспанатаў для музея знаходзяцца ў наступных месцах:

у Пачатковай школе ў Рыбаках, гміна Міхалова.
у будынку былога ПЗГС у Гайнаўцы,
у клубе БГКТ у Бельску, вуліца Міцкевіча 50/54.
у клубе БГКТ у Гайнаўцы, вуліца Вызвалення 6,
у Гмінным камітэце ПАРП у Мілейчыцах,
у Саколцы, вуліца Варынскага 1,
у ГП БГКТ у Беластоку, вуліца Варшаўская 11.

Чакаем экспанатаў або інфармацыі аб месцы іх знаходжання.

Наш адрас: Społeczny Komitet Budowy Muzeum Zabytków Kultury Białoruskiej i Ruchu Rewolucyjnego, 17-200 Hajnówka, ul. Wyzwolenia 6. Тэлефон 28-89.

Патомны рабочы ✱ На пушчанскіх палянах ✱ Як Васіля Петручука адвучылі слухаць песні ✱ Падарожжа ў мінуўшчыну ✱ На званіцы — пакута ✱ Слова Зіне Лукшы з Баб'яй Гары ✱ Франтавы дзённік Аляксея Карпюка ✱ Новыя вершы Таісы Бондар ✱ 130 ікон на выстаўцы ў Беластоку ✱ Беларускі фальклор ✱ Таямніцы айчыннай ліявы ✱ Куток практычных ведаў ✱ Для дзяцей — „Зорка" ✱ Што-дзе-калі ✱ Гумар

— КАЛЯНДАР —

160 гадоў назад

16.9.1825 пам. Ф. Карпінскі, польскі паэт.

155 гадоў назад

21.9.1830 пам. Я. Снядэцкі, польскі астраном, матэматык, філосаф.

ОРГАН ГАЛОЎНАГА ПРАЎЛЕННЯ БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Галоўны рэдактар Георгій Валкавыцкі

АДРАС РЭДАКЦЫІ:

„Niwa"
ul. Wesołowskiego 1
15-950 Białystok skr. poczt 149
tel. 232-41

Wydawca Białostockie Wydawnictwo Prasowe. 15-950 Białystok, ul Wesołowskiego 1

Druk Białostockie Zakłady Graficzne w Białymstoku. Cena prenumeraty kwart 104 zł; półr. 208 zł; rocznej 416 zł.

WARUNKI PRENUMERATY:

1. dla osób prawnych — instytucji i zakładów pracy:
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miastach wojewódzkich i pozostałych miastach w których znajduje się siedziba Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" zamawiają prenumeratę w tych Oddziałach
   — instytucje i zakłady pracy zlokalizowane w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" i na terenach wiejskich opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli:
2. dla osób fizycznych — indywidualnych prenumeratorów:
   — osoby fizyczne zamieszkałe na wsi i w miejscowościach gdzie nie ma Oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę w urzędach pocztowych i u doręczycieli
   — osoby fizyczne zamieszkałe w miastach — siedzibach oddziałów RSW „Prasa-Książka-Ruch" opłacają prenumeratę wyłącznie w urzędach pocztowych nadawczo-oddawczych właściwych dla miejsc zamieszkania prenumeratora. Wpłaty dokonują używając „blankietu wpłaty" na rachunek miejscowego Oddziału RSW „Prasa-Książka-Ruch"
3. Prenumeratę ze zleceniem wysyłki za granicę przyjmuje RSW „Prasa-Książka-Ruch" Centrala Kolportażu Prasy i Wydawnictw ul Towarowa 23. 00-958 Warszawa, konto NBP XV Oddział w Warszawie Nr 1153-201045-139-11. Prenumerata ze zleceniem wysyłki za granicę pocztą zwykłą jest droższa od prenumeraty krajowej o 50 proc. dla zleceniodawców indywidualnych i o 100 proc dla zlecających instytucji i zakładów pracy

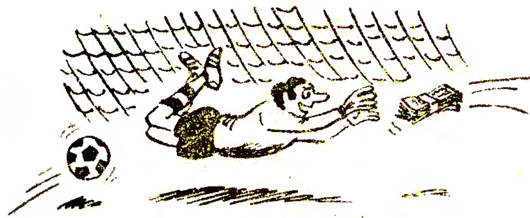
Termin przyjmowania prenumeraty na kraj i za granicę:
— do dnia 10 listopada na I kwartał, I półrocze roku następnego oraz cały rok następny
— do dnia 1 każdego miesiąca poprzedzającego okres prenumeraty roku bieżącego

Zam. 1644/85 r. Nakład 4.000. G-5.

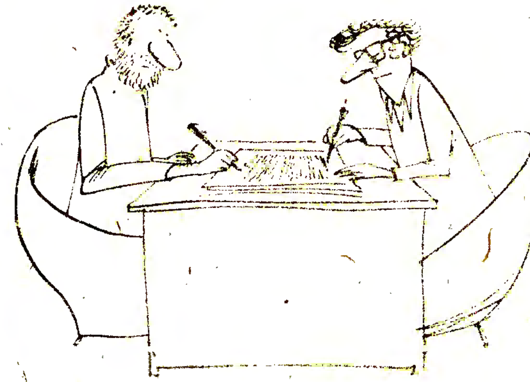
ЖАНЧЫНАМ

Куды б мы хадзілі, каб не вы?
На каго б глядзелі, каб не вы?
Хто б цалаваў нас, каб не вы?
Каму б мы верылі, каб не вы?
Маю ў хаце жонку — палкам вы.
Але ж гэта жонка, а не вы?
З ёю спаць лягаю (праўда, ў іншы ложак).
Але ў марах ночы брак мне вашых ножак!
Няхай нават звыклых: простых ці крывых,
Але ўсё ж пазнаных, але ж не „сваіх“.
Прыкрываю коцам марнасць свайго лонка.
Лонка стала б лонам, каб чужая жонка!
Так у марах ўюся, сон пакінуў вочы,
Нават невядома, што рабіці з ноччу?
Аж прыходзіць жонка, як мара ў белі,
Гасіць маю лямпу — прэцца да пасцелі.
„Божа, што рабіці“? А яна на тое:
„Праўда, ўжо стары ты, але мо абое...?
Можа нешта выйдзе і ў тваёй пасцелі.
Бо чужыя мужы мне ўжо надаелі“.

Васіль Петручук

Спартыўнае жыццё.

Сааўтары.

НАЎКА

З чаго смяюцца суседзі.

Экзамен на замяшчэнне вакантнай пасады загадчыка дзіцячага сада.

ПСІХІЯТРЫ

Прафесар-псіхіятр наведаў бальніцу для псіхічна хворых і пацікавіўся ў галоўнага лекара, як яны вызначаюць, выздаравеў пацыент ці яшчэ хворы.

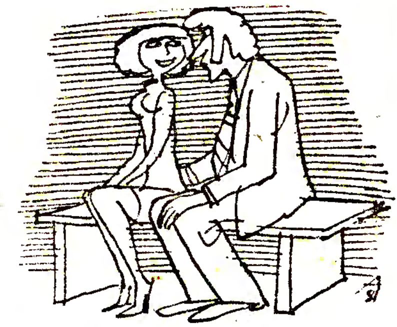
— Мы напаўняем ванну вадой, кладзем на край чайную лыжачку і прапануем хвораму ўстараніць ваду. Калі пацыент хапаецца за лыжку і з усіх сіл намагаецца выканаць даручэнне, значыць, ён яшчэ хворы. А калі вырывае корак, то здаровы.

— А мне і ў галаву не прыйшло такое рашэнне! — усклікнуў прафесар. — Я б папрасіў апалонік.

ПЯЦЁРКІ

— Алачка, якія ў цябе ацэнкі?
— Пазаўчора атрымала пяцёрку па беларускай мове.
— А ўчора і сёння?
— Учора і сёння настаўніца пяцёрак не ставіла.

МАДЭРНЫ ЧАС

— А ты спачатку ажаніся са мною, а потым я цябе пацалую.

Нават вельмі добры чалавек на 90 працэнтаў складаецца з вады.

НА ШЫРОКІМ СВЕЦЕ

Малады мастак раптам пацалаваў сваю натуршчыцу. Прыкінуўшыся абражанай, тая гаворыць яму:
— Ты цалуеш усіх сваіх натуршчыц?
— Не, — кажа мастак. — Цябе першую.
— А колькі ж іх у цябе было?
— Усяго чатыры: плотка, цыбуліна, талерка і ты...

✻

— Скажыце, пане капрал, за што вы атрымалі медаль?
— Я выратаваў цэлы полк.
— Якім чынам?
— Прыстраліў палкавога кухара!

✻

Кандуктар у аўтобусе:
— Мадам, вам давядзецца заплаціць за хлопчыка — яму больш дзесяці год.
— Гэтага не можа быць, я ўсяго восем год замужам.
— Мадам, — гаворыць кандуктар, — мая справа — збіраць плату за праезд, а не слухаць споведзі.

ХІБА НЕ ВЕДАЕ

— Мама, мама, глянь, вось у таго дзядзькі на галаве няма ніводнай валасіны!
— Не крычы, ён можа пачуць.
— А хіба ён пра гэта яшчэ не ведае?

З „Весніка Задрыпоніі“

ВЫГОДНА

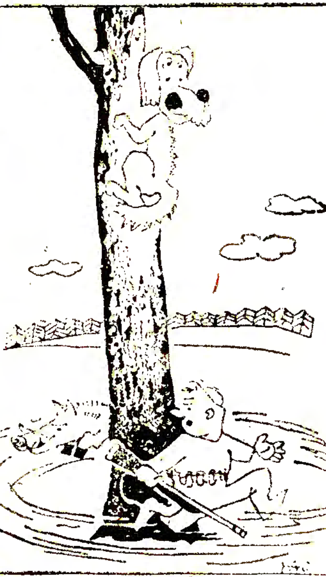
З радасцю ўспрыняў вестку аб трохразовым павелічэнні штрафу для безбілетнікаў Зайчык з гор. Аглаблёва. Калі раней бяздзейнасць кантралёраў дазваляла яму эканоміць на штрафах 6000—9000 злотых кожны месяц, то цяпер гэта сума павялічылася ў тры разы.

ПЫТАННЕ РУБАМ

Калі ўсе будуць век вучыцца, то хто будзе працаваць?

І так бывае.

Курёзы

ЖЫЦЦЁ ВЫМАГАЕ...

Уласнік аднаго бара ў англійскім мястэчку Уокінгем, дбаючы пра кліентуру, заўсёды выручаў сваіх пастаянных наведвальнікаў ад пагрозы непрыемных размоў з уласнымі жонкамі — брахаў ім па тэлефоне тое, што казалі тыя кліенты. Ды нядаўна ён аб'явіў, што ў цяперашнія цяжкія часы лічыць не мэтазгодным брахаць бясплатна. І ўстанавіў такія расцэнкі: за адказ „Яго тут няма“ — 50 пенсаў, за адказ „Ён толькі што пайшоў адсюль“ — 60 пенсаў, а за „Сёння яго тут не было“ — 75 пенсаў.

ЛЕПШ ПОЗНА, ЧЫМ НІКОЛІ

Звыш 60 гадоў таму назад 34-гадовы Чарлз Дзергу са штата Масачусетс (ЗША) упершыню асведчыўся ў каханні 30-гадовай Марыён Кантар. Потым ён яшчэ не раз і не два рабіў шлюбныя прапановы сваёй абранцы, але яго неўблаганая дама сэрца не згаджалася. Толькі нядаўна 91-гадовая Марыён дала сваю згоду на шлюб з 95-гадовым Чарлзам. У час шлюбнай цырымоніі шчаслівая нарачоная сказала карэспандэнту мясцовай газеты: „Я не ведаю, як яму ўдалося так доўга чакаць, пакуль я паразумнела“.

Усё жыццё перахадзіў ад слоў да справы, але так і не перайшоў.